

VIHREIDEN POLIITTINEN TAVOITEOHJELMA 2019-2023

Hyväksytty puoluekokouksessa 17.6.2018

Vihreät tekee politiikkaa, joka asettaa yhteiskunnan toiminnan luonnon kantokyvyn rajoihin, turvaa luonnon monimuotoisuuden ja mahdollistaa hyvän elämän edellytykset jokaiselle.

Maa- ja ilmastonlaajuiset megatrendit kuten ympäristön kantokyvyn loppuminen, ilmastonmuutos, globalisaatio, kaupungistuminen, työn murros ja maailman väestökysymys asettavat yhteiskunnille suuria haasteita, joihin meidän on vastattava.

Hyvä tulevaisuus luodaan tekemällä ympäristöä säästävistä valinnoista helppoja ja kannattavia. Se luodaan hillitsemällä ilmastonmuutosta ja pysäyttämällä kuudes sukupolvelta. Se luodaan satsaamalla koulutukseen ja sivistykseen sekä edistämällä turvallista maailmaa, ihmisoikeuksia ja kaikkien yhdenvertaisuutta. Se luodaan huolehtimalla siitä, ettei ketään jätetä. Se luodaan hyödyntämällä digitalisaatiota ja luomalla uutta työtä. Tässä ohjelmassa kerromme keinoista, joilla näihin tavoitteisiin ohjelmakaudella pyrimme. Ohjelma on jaettu kuuteen kokonaisuuteen.

Sisällysluettelo

| | |
|---|----|
| Hyvinvoiva ympäristö, ilmasto ja eläimet..... | 2 |
| Tavoite 1: Ilmastonmuutos pysäytetään kansainvälisin toimin..... | 3 |
| Tavoite 2: Suomi vähentää energiantuotannon ja teollisuuden päästöjä..... | 3 |
| Tavoite 3: Liikenne vähäpäästöiseksi..... | 4 |
| Tavoite 4: Tehdään asumisesta ja rakentamisesta kestävä, terveellistä ja ilmastoystävällistä..... | 5 |
| Tavoite 5: Suomesta edelläkävijä ilmastoystävällisessä rahoituksessa..... | 5 |
| Tavoite 6: Turvataan luonnon monimuotoisuus..... | 6 |
| Tavoite 7: Turvataan vahva ja riippumaton ympäristöhallinto ja ympäristöjärjestöjen toiminta.... | 6 |
| Tavoite 8: Tehostetaan resurssiviisautta ja kiertotaloutta..... | 7 |
| Tavoite 9 : Vahvistetaan Suomen roolia globaalissa ja EU:n ympäristön- ja luonnonsuojelussa.... | 7 |
| Tavoite 10: Suomalaisesta maataloudesta Euroopan eettisintä ja kestäväntä..... | 8 |
| Tavoite 11: Edistetään eläinten arvostusta ja hyvinvointia..... | 9 |
| Maailman paras koulutus..... | 9 |
| Tavoite 1: Pidetään kaikki mukana koulutuspoluilla..... | 10 |
| Tavoite 2: Laadukkaalla koulutuksella maailman osaavimmat asukkaat..... | 11 |
| Tavoite 3: Terveelliset ja turvalliset opiskeluympäristöt edistämään oppimista..... | 12 |
| Tavoite 4: Painava panostus tutkimukseen ja kehittämiseen..... | 13 |
| Tavoite 5: Vahvistetaan taiteen ja kulttuurin asemaa yhteiskunnassa..... | 14 |
| Työtä ja toimeentuloa vihreästä taloudesta..... | 14 |
| Tavoite 1: Talous on sovittava ympäristön asettamiin rajoihin..... | 15 |
| Tavoite 2: Valtion otettava vahva rooli suhdanteiden tasaamisessa..... | 16 |
| Tavoite 3: Turvataan hyvät julkiset palvelut varmistamalla kestävä julkinen talous..... | 16 |
| Tavoite 4: Varmistetaan reilut markkinat..... | 16 |
| Tavoite 5: Nostetaan työllisyysastetta monipuolisella keinovalikoimalla..... | 17 |
| Tavoite 6: Parannetaan yrittäjyyden edellytyksiä..... | 18 |
| Tavoite 7: Luodaan uutta työtä ja vauhditetaan innovaatioita..... | 18 |
| Rakennetaan hyvinvointia ja torjutaan köyhyyttä..... | 19 |
| Tavoite 1: Kavennetaan tulo- ja varallisuuseroja..... | 19 |
| Tavoite 2: Kehitetään sosiaaliturvaa ihmisten omaa toimeliaisuutta kannustavaan muotoon..... | 20 |

| | |
|--|----|
| Tavoite 3: Uudistetaan sosiaali- ja terveystalvet kestävasti ja ennaltaehkäisyä lisäten..... | 20 |
| Tavoite 4: Puolustetaan heikoimmassa asemassa olevia..... | 21 |
| Tavoite 5: Laitetaan ikääntyvien ihmisten talvet kuntoon..... | 22 |
| Tavoite 6: Varmistetaan eläkejärjestelmän kestävyys ja oikeudenmukaisuus..... | 23 |
| Ihmisoikeuksia kunnioittava feministinen, demokraattinen ja avoin yhteiskunta..... | 23 |
| Tavoite 1: Parannetaan kaikkien sukupuolten asemaa ja puretaan syrjiviä rakenteita..... | 23 |
| Tavoite 2: Kohdellaan kaikkia perhemuotoja yhdenvertaisesti..... | 24 |
| Tavoite 3: Tunnistetaan ja tunnustetaan sukupuolten moninaisuus..... | 25 |
| Tavoite 4: Varmistetaan esteettömyys ja saavutettavuus..... | 25 |
| Tavoite 5: Maahanmuuttajat löytävät paikkansa tasaveroisina yhteisön jäseninä..... | 25 |
| Tavoite 6: Parannetaan vähemmistöjen oikeuksia ja huolehditaan ihmisoikeuksien toteutumisesta..... | 26 |
| Tavoite 7: Edistetään suoraa demokratiaa ja avointa päätöksentekoa..... | 28 |
| Tavoite 8: Tehdään Suomesta maailman älykkäin ja avoimin yhteiskunta..... | 28 |
| Solidaarinen EU, kestävämpi globaalipolitiikka ja turvallisempi maailma..... | 29 |
| Tavoite 1: Turvataan ihmisoikeudet ja toteutetaan kunnianhimoista ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa kaikkialla EU:ssa..... | 29 |
| Tavoite 2: Lisätään EU:n kansanvaltaisuutta ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä..... | 30 |
| Tavoite 3: Parannetaan kehitysyhteistyön laatua, avoimuutta ja vaikuttavuutta..... | 31 |
| Tavoite 4: Toteutetaan vastuullista raha- ja talouspolitiikkaa..... | 31 |
| Tavoite 5: Edistetään globaalien toimielinten demokratisoitumista..... | 32 |
| Tavoite 6: Edistetään reilua kauppapolitiikkaa..... | 33 |
| Tavoite 7: Päivitetään turvallisuus- ja puolustuspolitiikka vastaamaan tämän päivän uhkien ja turvaamaan yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja..... | 33 |

Hyvinvoiva ympäristö, ilmasto ja eläimet

Luonnon itseisarvo ja keskeinen merkitys ihmisen hyvinvoinnille on huomioitava kaikessa päätöksenteossa. Vihreiden tavoitteena on siirtyä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vähentämällä nopeasti ja määrätietoisesti ilmastopäästöjä kansallisen ja kansainvälisen tason päätöksillä. Mikäli jokin toimintatapa aiheuttaa ympäristöön tai luontoon kohdistuvia haittoja, haittojen on näyttävä toimintatavan hinnassa. Tavoitteena on luopua asteittain öljyn, kivihiiien, turpeen ja maakaasun käytöstä sekä siirtyä vähäpäästöisiin ja uusiutuviin energiamuotoihin.

Ilmastonmuutoksen torjumiseksi Vihreät suhtautuu avoimesti kaikkeen vähäpäästöisen ja ympäristöystävällisen teknologian tutkimukseen ja kehittämiseen. Viimeisimmät Suomessa tehdyt ydinvoimahankkeet ovat olleet hitaita ja ongelmallisia. Sellaisia emme halua lisää.

Valtaosa tunnetuista fossiilisten polttoaineiden varoista on jätettävä hyödyntämättä. Suomen luonnontilaiset suot ja Arktiksen energiavarat tulee jättää koskemattomiksi. Koska ilmastonmuutosta ei parhaassakaan tapauksessa voida kokonaan estää, on sen hillitsemisen lisäksi varauduttava sen vaikutuksiin kaikkialla yhteiskunnassa.

Myös liikenteestä on tehtävä ympäristöystävällisempää. Vihreät edistää aktiivisesti liikenteen digitalisaatiota, joka mahdollistaa eri liikennevälineiden helpomman yhdistämisen ja tehokkaamman käytön. Yhdyskuntarakennetta on kehitettävä elinkaariajattelun pohjalta ja kestävien liikkumismuotojen eli kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen varaan. Joukkoliikennettä ja uusia liikennepalveluita on edistettävä niin maalla kuin kaupunkialueilla. Kaikesta autoliikenteestä on tehtävä mahdollisimman päästötöntä ja sen muita haittoja on vähennettävä edelleen.

Yhtä vakavasti kuin ilmastonmuutoksen torjuntaan on yhteiskunnan suhtauduttava myös biodiversiteetin hälyttävään vähenemiseen. Luonnonsuojeluverkostoa on täydennettävä, metsän- ja maankäyttötapoja kehitettävä, perinneympäristöjä hoidettava ja vesistöjemme tilaa parannettava.

Vihreät haluaa palauttaa kalakantojen luonnollisen lisääntymisen ja vaelluskalat jokiin. Ravinteita on kierrätettävä paremmin eikä Itämeren tai muita vesistöjä pidä rehevöittää.

Maatalouden hiilensidontaa on parannettava uusilla menetelmillä ja ruokaa tuotettava mahdollisimman ympäristö- ja eläinystävällisesti. Eläinperäisten tuotteiden kulutusta on merkittävästi vähennettävä ja kotimaista eläintuotantoa ohjattava tehokkaasti eettisempään, resurssiviisaampaan ja ravinnekiertoa tehostavaan suuntaan. Eläimiä on kohdeltava itseisarvoisina olentoina, joille turvataan oikeus hyvään elämään ja lajinmukaisten käyttäytymistarpeiden toteuttamiseen.

Tavoite 1: Ilmastonmuutos pysäytetään kansainvälisin toimin

1. Kansainvälisissä neuvotteluissa Suomi ajaa kunnianhimoisia päästövähennyksiä.

Suomi noudattaa Pariisin sopimusta ja muita kansainvälisiä ilmastopimuksia sekä ajaa kansainvälisissä neuvotteluissa ilmastotieteen mukaisia päästövähennyksiä, joilla lämpeneminen rajoitetaan 1,5 asteeseen.

2. Suomen politiikka sovitetaan johdonmukaiseksi suhteessa vähäpäästöiseen kehityskulkuun.

Suomen toiminta ei saa olla ristiriidassa Pariisin sopimuksen tavoitteiden kanssa. Sopimus velvoittaa johdonmukaisuuteen, joka huomioidaan esimerkiksi suunniteltaessa verotusta ja yritystukia.

3. Euroopan unionin päästövähennystavoite nostetaan riittävälle tasolle, ja uusiutuvien energiamuotojen sekä energiatehokkuuden tavoitteet muutetaan sitoviksi.

EU:lle asetetaan sitova hiilibudjetti. Suomi tavoittelee EU:n uusiutuvan energian lisäämistavoitteiden muuttamista siten, että ne eivät enää jatkossa ohjaa biomassan ja vesivoiman käytön lisäämiseen luontoarvojen kustannuksella. Metsien käytön todelliset ilmastovaikutukset tulee ottaa huomioon, kun arvioidaan maiden ilmastotoimia.

4. Päästökauppa korjataan pikaisesti.

EU:n päästöoikeuksien alkujaon tulee perustua huutokauppaan. Huutokaupattavien päästöoikeuksien määrää tulee vähentää ja myymättä jääviä oikeuksia mitätöidä. Päästöoikeuksien ilmaisjaosta tulee luopua. Päästökaupan huutokauppatulot ohjataan pääosin vähäpäästöisen energian tukiin sekä kehittyvien maiden ilmastotyön tukemiseen. Hiilidioksiditonille asetetaan lattiahintaa ja fossiilisia polttoaineita verotetaan riittävästi.

Tavoite 2: Suomi vähentää energiantuotannon ja teollisuuden päästöjä

1. Suomi sitoutuu kunnianhimoisiin kotimaisiin päästövähennystavoitteisiin ja luo selkeän polun niiden saavuttamiseksi.

Tavoitteena on oltava hiilineutraali Suomi 2030-luvulla. Suomen vuoden 2030 päästövähennystavoite tulee nostaa 60 %:iin nykyisen 40 %:n sijaan vuoden 1990 tasosta. Ennen vuotta 2050 on päästävä negatiivisiin nettopäästöihin eli ilmasta on sidottava hiilidioksidia enemmän kuin sinne päästetään. Tämä voidaan saavuttaa kasvattamalla metsien ja maaperän hiilinielua sekä teknologisin ratkaisuin.

2. Suomi sitoutuu kunnianhimoisiin energiatehokkuustavoitteisiin ja lisää kestävästi vähäpäästöisen energian osuutta energian kulutuksesta.

Energiatehokkuutta on parannettava vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä.

3. Vauhditetaan investointeja vähäpäästöiseen energiantuotantoon.

Vähäpäästöisen uusiutuvaan tuotantoon kohdistuville investoinneille myönnetään tarjouskilpailuun perustuvaa, teknologianeutraalia, päästöihin sidottua tukea.

4. Kehitetään älykästä energiajärjestelmää, joka tasaa kulutushuippuja ja vähentää varavoimailaitosten tarvetta.

Sekä sähkön että lämmön kulutukseen lisätään joustavuutta vero-ohjauksella ja rakennusmääräysten kehittämisellä. Edistetään tulevaisuuden älykästä energiajärjestelmää.

5. Luovutaan turpeesta ja kivihilestä energiamuotoina 2020-luvulla ja maakaasusta 2030-luvulla.

Päästökaupan rinnalla otetaan käyttöön asteittain tiukentuva normi, joka rajoittaa hiilidioksidipäästöjä suhteessa tuotetun energian määrään. Kivihilestä luopumista vauhditetaan kohdennetulla vero-ohjauksella, joka vähentää erityisesti kaupunkien yhteistuotannon päästöjä nopeasti.

6. Edistetään teollisuuden prosessien uudistamista vähähiilisemmiksi vero-ohjauksella sekä panostamalla investointi- ja tutkimustukiin.

Päästökaupakompensaatiosta luovutaan. Tuetaan teollisuuden energiatehokkuutta parantavia ja päästöjä vähentäviä investointeja.

Tavoite 3: Liikenne vähäpäästöiseksi

1. Kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä parannetaan esteettömillä, liikennetarpeita vastaavilla pyöräkaista- ja pyörätieverkoilla sekä kävelyalueilla.

Edistetään parempia ympärivuotisia pyöräilymahdollisuuksia kunnissa ja valtakunnan tason hankkeella. Kannustetaan muun muassa ihmisiä siirtymään autoilusta pyöräilyyn sähköpyöräilyä tukemalla. Kehitetään kannustimia eri ikäryhmien pyöräilyn edistämiseksi. Rakennetaan kaupunkeja siten, että ne houkuttelevat kävelemään, mutta mahdollistavat esimerkiksi rollaattorilla tai muilla apuvälineillä liikkumisen.

2. Puhtaan joukkoliikenteen hyvä taso varmistetaan kaikkialla Suomessa siirtämällä liikkuminen raiteille.

Investoidaan raideliikenteeseen pitkäjänteisesti yli hallituskausien ulottuvalla investointiohjelmalla. Siirretään runkolinjat raiteille niin kaupunkien välillä kuin kaupunkiseutujen sisälläkin. Edistetään sähkö- ja biokaasubussien yleistymistä raideliikenteen liityntäliikenteessä. Edistetään uusia kestäviä liikenneinnovaatioita, ajoneuvojen yhteiskäyttöä ja liikenteen palvelullistumista.

3. Tehdään henkilöautoliikenteestä päästötöntä vuoteen 2040 mennessä.

Lopetetaan uusien fossiilisia polttoaineita käyttävien polttomoottorihenkilöautojen myynti vuoteen 2030 mennessä. Tuetaan sähköautoilua ja vähennetään samalla tarvetta henkilöautoliikenteeseen. Siirrytään kilometripohjaiseen työmatkakuluvähennykseen, joka on kaikilla kulkuneuvoilla sama. Tehdään suurten kaupunkien keskustoista autottomia alueita. Vähennetään yksityisautoilun määrää sulkemalla alueita autoliikenteeltä ja ottamalla käyttöön ruuhkamaksuja suurilla kaupunkiseuduilla. Tuetaan yhdyskuntasuunnittelua, joka edistää kävelyä ja pyöräilyä ja vähentää autoilua. Toteutetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma ja moninkertaistetaan valtion rahoitus pyörä- ja kävelyliikenteeseen.

4. Vähennetään lento-, meri- ja raskaan liikenteen päästöjä.

Vähennetään lentämisen päästöjä tiukentamalla päästökauppaa ja otetaan käyttöön päästöperustainen lentovero, jolla voidaan korjata päästökaupan puutteita. Edistetään kestävästi tuotettujen biopolttoaineiden ja sähkön käyttöä lento-, meri- ja raskaassa liikenteessä. Vähennetään Itämeren luonnon kuormitusta lakkauttamalla viihdemerenkulun varustamotuet.

5. Toteutetaan älykkään liikenteen ja logistiikan vallankumous.

Edistetään sähköisen liikenteen ja päästöjä vähentävän älyliikenteen yleistymistä, liikenteen digitalisaatiota ja uusien liikennepalvelujen käyttöönottoa kaikilla liikennesektoreilla.

Tavoite 4: Tehdään asumisesta ja rakentamisesta kestäväää, terveellistä ja ilmastoystävällistä

1. Tuetaan kaikenikäisten rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja ilmastoystävällisiin lämmitysmuotoihin siirtymistä.

Ohjataan siirtymistä öljylämmityksestä muihin vaihtoehtoihin veroilla ja muutostuilla sekä kieltämällä öljylämmitys uusissa rakennuksissa. Edistetään lämmityksen energiatehokkuutta sekä vähäpäästöisiä tuotantomuotoja, kuten maalämpöä ja hukkalämpöjen hyödyntämistä kaukolämmön tuotannossa.

2. Suositaan ekologisia rakennusmateriaaleja ja vähennetään rakentamisen kokonaispäästöjä.

Edistetään puurakentamista kaavamääräyksillä, lisäämällä koulutusta ja tutkimusta, tarkastamalla rakentamisen säädöksiä sekä käyttämällä puuta rakennushankkeissa. Julkisessa rakentamisessa ja korjausrakentamisessa huomioidaan rakennuksen kestävyys, terveellisyys sekä koko sen elinkaaren aikaiset ilmasto- ja ympäristövaikutukset. Rakentamisessa asetettua rakennuksen suunniteltua käyttöikää tulee merkittävästi pidentää, tavoitteena elinkaareltaan rajoittamattomat rakennukset ja rakenneratkaisut. Rajoitetaan fossiilisista lähteistä tuotettujen, ympäristölle haitallisten materiaalien käyttöä, tavoitteena näistä materiaaleista kokonaan luopuminen.

3. Edistetään kestäväää yhdyskuntarakennetta.

Tehdään Suomeen kaupunkipoliittinen ohjelma. Kaupunkeja ja taajamia rakennetaan eheästi ja kestävästi raiteiden varrelle. Tuetaan vähäpäästöistä liikkumista ja huomioidaan luontoarvot. MAL-sopimuskausia pidennetään ja sidotaan osaksi pitkän aikavälin valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa. Valtio osallistuu raidehankkeiden kustannuksiin. Luovutaan rakentamisen pysäköintinormeista ja siirrytään markkinaehtoiseen pysäköintipolitiikkaan.

4. Vahvistetaan kaupunkien hiilinieluja ja ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Turvataan viheralueiden ja kaupunkimetsien riittävä määrä, laatu ja saavutettavuus kaupunkisuunnittelulla. Edistetään viherkattojen ja kattoviljelmien rakentamista. Ehkäistään kaupunkitulvia huolellisella hulevesisuunnittelulla, jossa ensisijaiseksi käsittelytavaksi asetetaan niiden luonnonmukainen käsittely.

Tavoite 5: Suomesta edelläkävijä ilmastoystävällisessä rahoituksessa

1. Julkisia varoja sijoitetaan kestäviin, eettisiin ja ilmastoystävällisiin kohteisiin.

Julkisia varoja sijoittavat toimijat velvoitetaan ilmoittamaan vuosittain sijoitustensa hiilijalanjälki. Siirretään julkiset varat pois olemassa olevista fossiilisten polttoaineiden sijoituskohteista.

2. Nostetaan Suomen antama ilmastorahoitus vastaamaan Suomen osuutta Pariisin sopimuksen ilmastorahoitusvastuusta.

Rahoituksen tulee olla erillistä, lisäystä suhteessa kehitys yhteistyövaroihin. Rahoituksen tulee olla lahjumuotoista ja suuntautua vähintään 50-prosenttisesti ilmastonmuutokseen sopeutumiseen.

3. Julkisomisteisia yrityksiä ohjataan kirittämään ilmastonmuutoksen hillitsemistä määrätietoisella omistajaohjauksella.

Tavoite 6: Turvataan luonnon monimuotoisuus

1. Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden hupeneminen.

Biodiversiteettisopimuksen mukaisesti Suomessa tulee lisätä merkittävästi maa-alan ja sisävesien suojelua. Lisäksi toteutetaan kunnianhimoisia ennallistamistoimia jo heikentymään päässeille ekosysteemeille.

2. Lisätään METSO-ohjelman rahoitusta niin, että vähintään 10 % Etelä-Suomen metsistä on suojeltu.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO laajennetaan koskemaan kaikkia elinympäristötyyppejä ja sen rahoitusta lisätään merkittävästi. Laajennetaan Suomen kansallispuistoverkkoa.

3. Parannetaan valtion metsien hakkuutapoja, suojelutoimia ja metsien monimuotoisuutta.

Muutetaan valtion omistamat vanhat tai muuten arvokkaat metsät suojelualueiksi ja lopetetaan avohakkuut muuten kuin kestävän metsänhoidon kannalta välttämättömissä tapauksissa. Lisätään metsänomistajien ohjausta jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen ja luonnon monimuotoisuutta ylläpitävän metsänkäsittelyn yleistymiseksi. Uudistetaan kestävän metsätalouden tukijärjestelmä (KEMERA).

4. Toteutetaan soidensuojelun täydennysohjelma, suojellaan vesistöjen valuma-alueita ja kielletään ojitukset pohjavesialueilla.

Osoitetaan rahoitusta ojitetujen soiden sekä perattujen purojen, koskien ja pienvesien ennallistamiseen ja poistetaan vesistöistä vaellusesteitä. Määritellään Suomessa vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden kannalta herkäät vesistöjen valuma-alueet, joihin tulee suunnata METSO-rahoitusta ja räätälöityjä vesiensuojelutoimia. Metsätaloussäilytyksessä olevien turvemaiden uudis- ja kunnostusojitukset muutetaan luvanvaraisiksi. Avohakkuista luovutaan turvemaiden vesien- ja ilmastonsuojelun edistämiseksi.

5. Toteutetaan kattava ja tarkka Suomen luontotyyppien inventointi ja suojellaan uhanalaisimmat luontotyypit luonnonsuojelulain nojalla.

Kartoitetaan lisäksi sisävesien vedenalainen luonto ja suojellaan arvokkaimmat kohteet. Suojellaan myös puustoltaan vähempiarvoisia maa-alueita olemassa olevien suojelualueiden läheisyydestä.

6. Toteutetaan kansallinen kalatiestrategia ja päivitetään vesilakia siten, että vesirakentamisen aiheuttamat kalataloushaitat voidaan minimoida.

7. Turvataan Itämeren tulevaisuus ja pyritään pysäyttämään meren tilan heikkeneminen.

Lisäksi on tarkasteltava Itämeren koskevaa lainsäädäntöä ja edistettävä kansainvälistä yhteistyötä Itämeren suojelemiseksi.

8. Tehostetaan uhanalaisten lajien suojelua.

Varmistetaan suojelualueiden riittävyys ja ekologisten käytävien määrä lajien leviämisen turvaamiseksi. Ennallistetaan uhanalaisten lajien elinympäristöjä. Rauhoitetaan uhanalaiset lajit pyynniltä.

Tavoite 7: Turvataan vahva ja riippumaton ympäristöhallinto ja ympäristöjärjestöjen toiminta

1. Vahvistetaan ympäristöministeriötä ja alueellista ympäristöhallintoa.

Toiminnassa pyritään huomioimaan parhaalla mahdollisella tavalla alueiden erityispiirteet ja -tarpeet. Varmistetaan valtion ympäristöhallinnossa luvittavien ja valvovien tehtävien säilyminen erillään. Turvataan ympäristö- ja kalatalousviranomaisten toimivalta, toimintaedellytykset ja muutoksenhakuoikeus sekä yleisen edunvalvonnan riippumattomuus.

2. Kaavoituksen ohjaus säilytetään valtiolla ja edistetään luonnon monimuotoisuutta sekä kestävästä yhdyskuntarakennetta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden avulla nykyistä vahvemmin.

3. Turvataan korkeatasoinen ympäristötutkimus.

Vahvistetaan ja kehitetään Suomen ympäristökeskusta (SYKE) ja lisätään rahoitusta ympäristön tilan tutkimukseen ja seurantaan.

4. Tehostetaan ympäristörikosten selvittämistä sekä laittoman kalastuksen ja metsästyksen torjuntaa.

Varmistetaan riittävät resurssit ympäristörikosten selvittämiseen. Lisätään suurpetokorvausten reviiriperusteisuutta ja ennaltaehkäistään petovahinkoja.

5. Lisätään luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestöjen rahoitusta.

6. Vahvistetaan osallisuutta ympäristöä koskevissa kysymyksissä.

Turvataan kansalaisten ja viranhaltijoiden muutoksenhakuoikeus maankäyttö- ja ympäristöasioissa. Parannetaan ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskeviin hankkeisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tuodaan lakiin ryhmäkanneoikeus ympäristöä koskevissa asioissa.

Tavoite 8: Tehostetaan resurssiviisautta ja kiertotaloutta

1. Lisätään materiaalien kiertoa ja siirrytään kohti jätteenkäyttöä yhteiskuntaa.

Sisällytetään materiaalien kiertotaloustavoitteet osaksi ilmastopolitiikkaa ja ilmastotavoitteita. Rajoitetaan ympäristölle haitallisten aineiden käyttöä. Vaaditaan rakennusmateriaaleilta tuoteselosteita, jotta tiedetään, mitä aineita kiertoon päätyy. Laaditaan kunnianhimoiset materiaalitehokkuus- ja kierrätystavoitteet etenkin muoville, teräkselle, alumiinille ja sementille, jotka vastaavat noin 70 % kaikista materiaaliveirroista. Kehitetään lainsäädäntöä ja taloudellisia ohjauskeinoja siten, että ne edistävät materiaalien uudelleenkäyttöä ja hyödyntämistä.

2. Vähennetään materiaalien kulutusta ja edistetään jakamiseen, vuokraamiseen ja kierrättämiseen perustuvia innovaatioita.

3. Päivitetään kaivannaisia ja muuta teollisuutta koskeva lainsäädäntö, lupaprosessit sekä valvonta siten, että ympäristö- ja yhteiskuntavastuu toteutuvat.

4. Hyödynnetään jätevedenpuhdistamoiden biokaasun tuotantopotentiaali.

Samalla edistetään vanhojen puhdistamoiden uusimista mahdollisimman vähäpäästöisiksi.

Tavoite 9 : Vahvistetaan Suomen roolia globaalissa ja EU:n ympäristön- ja luonnonsuojelussa.

1. Torjutaan lainsäädännön avulla kemikalisoitumista ja haitallisten aineiden, kuten mikromuovien, päätymistä maaperään ja vesistöihin.

Ryhdytään toimiin luonnon mikromuovikuorman vähentämiseksi. Kielletään mikromuovirakeiden käyttö lopputuotteissa. Parannetaan jäte- ja hulevesien puhdistusta, torjutaan muoviroskan päätymistä meriin ja kehitetään menetelmiä siellä jo olevan muovin keräämiseksi. Kehitetään toimia liikenteen mikromuovikuormituksen vähentämiseksi.

2. Vaaditaan EU:n maatalouspolitiikan CAP 2020:n valmisteluun kunnianhimoiset ympäristötoimenpiteet.

Tukia tulee suunnata luonnon monimuotoisuutta lisääviin toimenpiteisiin kuten perinnebiotooppien hoitoon sekä hiilen sidontaan, ympärivuotiseen kasvipeitteisyyteen ja torjunta-aineiden käyttöä vähentäviin viljelymenetelmiin. Lisäksi tukia on ohjattava esimerkiksi kestävän kasvisruokatuotannon tukemiseen, eläinten hyvinvointiin ja maatalouden tuottamiin ekosysteemipalveluihin.

3. Vahvistetaan arktisten alueiden suojelua.

Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi arktisia alueita on rauhoitettava taloudelliselta käytöltä. Kielletään raskaan polttoöljyn käyttö pohjoisella napa-alueella.

4. Kasvatetaan Green Belt -vyöhykettä Suomen ja Venäjän välillä.

5. Edistetään Suomenlahden ja Itämeren muiden vesialueiden saattamista parempaan tilaan yhteistyöllä alueen valtioiden kanssa.

Tavoite 10: Suomalaisesta maataloudesta Euroopan eettisintä ja kestäväntä

1. Maatalouden tuet eettiselle, kestäväälle ja vähäpäästöiselle ruoantuotannolle.

Maataloustukia suunnataan korvaukseksi tilojen tuottamista ekosysteemipalveluista, kuten hiilen sidonnasta, ruuasta, vesiensuojelusta, luonnon monimuotoisuudesta, ravinteiden kierrätyksestä, pölytyksestä, maisemasta ja tuotantoeläinten hyvinvoinnista.

Edistetään ruokamarkkinoilla reiluja pelisääntöjä. Suomalaisen maataloustuotannon kannattavuutta parannetaan ja tukiriippuvuutta vähennetään monipuolisin keinoin. Nykyinen tukijärjestelmä ei toimi tehokkaasti ympäristön tai maatalousyrittäjien kannalta. Toteutetaan tukijärjestelmän kokonaistarkastelu ja tehdään tarvittavat uudistukset kohti kestävämpää ja kannattavampaa maataloutta. Tavoitteena on kehittää maataloustuotantoa eläinten kannalta eettisempään ja ympäristön ja ilmaston kannalta kestävämpään suuntaan sekä lisätä kotimaisen kasviproteiinin tuotantoa. Vähennetään maataloustukia asteittain riittävän pitkällä siirtymäajalla aloittaen turkistarhauksen tuista ja muista eläintuotannon kestävämmien tuotantotapojen tuista.

Ohjataan maataloutta lannan ja nurmibiomassan kasvavaan hyödyntämiseen biokaasun ja kierrätysravinteiden tuotannossa sekä siirtymään fossiilisen energian käytöstä kohti paikallista ja uusiutuvaa energiaa.

2. Edistetään kotimaisen, kestävän ja kasvispohjaisen ruoan osuutta ruokavaliossa.

Kestävä kasvisruoka on terveellistä, eettistä, ekologista ja ilmastoystävällistä. Se edistää myös huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Lisätään kotimaisen lähi- ja luomuruuan osuutta julkisissa hankinnoissa. Lisätään neuvontaa sekä palko- ja muiden proteiinipitoisten kasvien viljelyä ja jalostusta elintarvikkeiksi. Edistetään lihalle vaihtoehtoisten valkuaisen lähteiden tutkimusta, tuotantoa ja käyttöä. Parannetaan kasvisperäisen proteiinin kilpailuasemaa kohdennetulla tuella ja/tai eläinperäisiin tuotteisiin kohdennetulla korkeammalla verotuksella.

3. Tuetaan uusia, innovatiivisia keinoja maatalouden ravinteiden kierrätykseen.

Varmistetaan neuvonnalla, investoinneilla, koulutuksella ja kehittämishankkeilla maatalouden ravinteiden tehokkaampi kierrätys. Esimerkiksi tilakohtainen tai useamman tilan yhteistuotantona toteutettu lannan biokaasutus tuottaa polttoainetta ja lannoitetta vähentäen samalla ravinnepäästöjä sekä riippuvuutta fossiilisista polttoaineista.

4. Vähennetään ruokahävikkiä.

Tuetaan keinoja vähentää ruokahävikkiä koko elintarvikeketjussa. Edistetään ylijäämäruoan käyttöä.

5. Kehitetään uusia tapoja tuottaa ruokaa.

Panostetaan luomuun sekä ruoantuotannon, ravitsemuksen ja maatalouden uusien menetelmien, kuten vertikaaliviljelyn ja laboratoriossa valmistettavan ruoan, tutkimukseen ja kehittämiseen. Uusien ruoantuotantotapojen yhteydessä on tärkeä varmistaa, että ne ovat ympäristön kannalta kestäviä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Tavoite 11: Edistetään eläinten arvostusta ja hyvinvointia

1. Turvataan hyvinvointi ja lajityypillinen elämä kaikille ihmisen hoidossa oleville eläimille.

Eläinten käytössä olevaa liikkumistilaa, virikkeitä ja luontaisen käyttäytymisen mahdollisuuksia on lisättävä, ja sairaksi jalostettujen eläinten tuottaminen on kiellettävä. Kielletään asteittain porsitushäkit, parsinavetat ja verkkopohjahäkit eläintenpidossa. Ulotetaan luomustandardien hyvinvointivaatimukset kaikkiin tuotantoeläimiin ja kehitetään standardeja yhä edelleen huomioimaan paremmin eläinten tarpeet ja oikeudet. Turvataan riittävät resurssit eläinten hyvinvointitutkimukseen ja parannetaan koulutusta eläinasioissa eri koulutusasteilla. Uudistetaan eläinsuojelulainsäädäntöä uusin tutkimustieto ja eläinten itseisarvo ohjenuorana.

2. Kielletään turkistarhaus siirtymäajalla.

Säädetään turkistarhauksen kieltävä laki. Siirtymäajan aikana turkiseläinten hyvinvointia on parannettava ja tarhojen toiminnan valvontaa tiukennettava. Tarhaajien siirtymistä muille aloille on edistettävä erillisellä muutostuella.

3. Minimoidaan koe-eläinten käyttö ja panostetaan vaihtoehtomenetelmien kehittämiseen.

Tuetaan määrätietoisesti eläinkokeita korvaavien menetelmien kehittämistä yhdessä muiden EU-maiden kanssa. Laaditaan kansallinen toimenpideohjelma koe-eläinkäytön suunnitelmalliseksi vähentämiseksi ja kärsimystä aiheuttavien kokeiden lopettamiseksi. Kehitetään opiskelijoiden ja tutkijoiden koulutusta innovatiivisten eläinkokeettomien menetelmien osalta ja viedään tutkimusosaamista kansainvälisille markkinoille.

4. Varmistetaan kattava eläinsuojeluvalvonta ja ennaltaehkäistään eläinsuojeluongelmia.

Perustetaan eläinasiavaltuutetun virka. Turvataan eläinsuojeluvalvonnan riittävät resurssit. Vahvistetaan poliisien, pelastustyöntekijöiden ja tuomioistuinten osaamista eläinsuojeluasioissa. Parannetaan yhteistyötä viranomaisten ja vapaaehtoisen eläinsuojelun välillä. Edistetään eläinten hoitajien jaksamista ja lisätään eläintuotannon valvontaa. Valvonnassa hyödynnetään etäyhteyksiä, sensoreita ja automaattista tiedonkeruuta. Helpotetaan mahdollisuuksia saada eläimet nopeasti pois huonosta hoidosta. Tehdään eläintenpitokieltojen määräämisestä ja niiden rekisteristä toimiva työkalu eläinsuojelurikosten ehkäisyssä.

5. Parannetaan lemmikkieläimistä huolehtimista ja puututaan eläinbisneksen epäkohtiin.

Tehdään koirien ja kissojen tunnistusmerkintä ja rekisteröinti asteittain pakolliseksi ja sanktioidaan eläimen hylkääminen. Lisätään eläinsuojeluneuvonnan resursseja. Siirrytään asteittain malliin, jossa eläinten kaupallinen myynti ja välitys sallitaan vain sertifioituille toimijoille. Estetään pentutehtailu ja kielletään lemmikkieläinten hyvinvointia ja terveyttä heikentävä jalostus ja kasvatus.

Maailman paras koulutus

Vihreät haluaa taata kaikille tasa-arvoiset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen, päiväkodista korkeakouluihin. Meillä on kaikki mahdollisuudet tehdä suomalaisesta koulutuksesta maailman paras, jos yhdessä niin valitsemme.

Jokaisella on oltava mahdollisuus onnistua. Suomi on eriarvoistumisen ja koulutusleikkausten myötä menettämässä koulutuksen tasa-arvon. Vihreät haluaa varmistaa, että koulut kykenevät

nostamaan heikommin pärjääviä, tukemaan erityistä tukea tarvitsevia ja antamaan kaikille hyvät eväät elämään. Hyvä, kannustava ja saavutettava koulutus on paras turva niin yksilön kuin yhteiskunnankin hyvinvoinnille.

Varhaiskasvatus on tutkitusti tehokas keino parantaa oppimistuloksia. Kaikkien lasten oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen on palautettava koko maassa ja esiopetus laajennettava viisivuotiaille.

Jokaiselle nuorelle on taattava vähintään toisen asteen koulutus ja opintorahan riittävä elämiseen opiskeluaikana. Toisen asteen koulutuksesta on tehtävä aidosti maksutonta. Lukion tai ammatillisen koulutuksen aiheuttamat kustannukset eivät saa estää opiskelua.

Työelämä ja koulutus eivät ole enää yksi raide vaan risteävien polkujen verkosto. Elinikäisen oppimisen edistäminen ja yksilöllisten koulutuspolkujen turvaaminen on välttämätöntä. Laadukas korkeakoulutus puolestaan luo tasokasta tiedettä, innovaatioita ja uutta työtä.

Taide- ja kulttuuripalvelut sekä kirjastojen kaltaiset sivistyspalvelut ovat peruspalveluita, joiden saavutettavuudesta on huolehdittava. Riittävällä rahoituksella mahdollistamme monimuotoiset taiteen ja kulttuurin sisällöt.

Tavoite 1: Pidetään kaikki mukana koulutuspoluilla

1. Taataan laadukas varhaiskasvatus ja esiopetus.

Laajennetaan maksuton esiopetus viisivuotiaille. Palautetaan lasten subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Siirrytään asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta. Palautetaan lasten subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen kaikissa kunnissa. Varmistetaan riittävän pienet ryhmäkoot ja hyvä henkilöstömitoitus.

2. Varmistetaan riittävät resurssit opintojen ohjaukseen ja henkilökohtaiseen tukeen kaikilla koulutusasteilla.

Vahvistetaan tehostetun ja erityisen tuen sekä henkilökohtaisen opintojen ohjauksen saatavuutta kaikilla kouluasteilla. Huolehditaan kouluterveydenhoitajien, -psykologien ja kuraattoreiden riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Varmistetaan, että jokainen oppilas ja opiskelija saa riittävästi opinto-ohjausta. Turvataan vammaisille lapsille ja nuorille koulupolun jatkuvuus. Lisätään opiskelijoiden ohjausta ja hyvinvointia tukevia palveluita, kuten opintopsykologeja myös korkea-asteella. Laajennetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja koskemaan myös varhaiskasvatusta.

3. Varmistetaan kaikille toisen asteen koulutus.

Tehdään toisen asteen koulutuksesta maksutonta ja taataan kaikille toisen asteen koulutuspaikka. Huolehditaan, että peruskoulun päättävillä on riittävät tiedot ja taidot toisen asteen koulutusta varten. Vahvistetaan opiskelijoiden roolia kouluyhteisössä ja edistetään motivaatiota toisella asteella. Edellä mainittujen keinojen velvoittavuutta vahvistetaan osana pitkäjänteistä kehittämistyötä laajentamalla oppivelvollisuutta toisen asteen koulutukseen.

4. Puolitetaan opintojen keskeyttäminen toisella asteella.

Tunnistetaan lukion ja ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden opiskelijoiden moninaiset taustat ja syyt keskeytykselle. Panostetaan opinto-ohjaukseen, kohdennettuun erityiseen tukeen, lähiopetukseen, opettajien pedagogiseen täydennyskoulutukseen ja etsivään nuorisotyöhön. Mahdollistetaan opiskelijoiden sujuvat siirtymät koulutusasteiden välillä takaamalla ohjaukselle riittävät resurssit myös opintojen nivelvaiheessa. Huolehditaan, että tukea tarvitseva oppilas saa opinto-ohjausta ja tukea opiskeluun myös toisella asteella. Luovutaan yhteishakuvelvollisuuden tukileikkureista ja tarjotaan syrjäytymisvaarassa oleville nuorille sanktioiden sijaan tukea ja ohjausta. Kehitetään mahdollisuutta suorittaa toisen asteen opinnot tarkoituksenmukaisella yhdistelmäutkinnolla. Varmistetaan mahdollisuus yksilöllisiin opintopolkuihin. Varmistetaan

riittävä ja laadukas lähiopetus ammatillisessa koulutuksessa. Turvataan Ohjaamo-toiminnan resurssit.

5. Uudistetaan ylioppilaskirjoituksia ja korkeakoulujen valintakokeita.

Kehitetään lukion arviointijärjestelmää vaiheittain kohti oppiaineiden välistä yhteistyötä, oppimistaitojen kehittymistä ja lukion yleissivistävyyttä tukevaa muotoa. Varmistetaan ettei toisen asteen menestys ylikorostu jatko-opintoihin haettaessa ja uudistetaan valintakoejärjestelmää mittaamaan paremmin motivaatiota ja soveltuvuutta sekä tarjoamaan erilaisia pääsyväyliä eri taustoista ja elämäntilanteista tuleville hakijoille.

6. Parannetaan opiskelijan sosiaaliturvaa ja varmistetaan sen sopeutuminen paremmin muuttuviin elämäntilanteisiin.

Tehdään opintorahaan täysipäiväisen opiskelun mahdollistava tasokorotus, palautetaan opintotuen indeksisidonnaisuus ja myönnetään täydet tukikuukaudet myös alanvaihtajille. Mahdollistetaan opintojen joustava ja omaehtoinen edistäminen myös muiden tukimuotojen piirissä oleville opiskelijoille ja helpotetaan siirtymiä tukimuotojen välillä. Sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä siirretään opiskelijat perustulon piiriin.

7. Lisätään joustavia opintojen suorittamisen tapoja.

Satsataan opiskelijapalveluihin ja opintohallinnon henkilöstömitoitukseen, jotta tutkinnon suorittaminen on mahdollista opiskelijan tilanteeseen sopivassa ajassa. Helpotetaan oppilaitosten ja -alojen välisiä siirtymiä yhtenäistämällä hyväksiluvun käytäntöjä sallivampaan suuntaan sekä edellyttämällä korkeakouluilta riittävä määrä paikkoja siirto-opiskelijoille. Mahdollistetaan alanvaihto myös muilta kuin lähialoilta poistamalla toimimattomat opiskelijavalinnan ensikertalaiskiintiöt.

8. Puretaan koulutuksen sukupuolittuneisuutta ja periytyvyyttä.

Yksilön koulutusvalinnat ja mahdollisuudet toteuttaa niitä eivät saa riippua sukupuolesta tai omasta tai vanhempien taustasta. Tuetaan lasten ja nuorten omia valintoja eri koulutusasteilla aina varhaiskasvatuksesta lähtien ja rohkaistaan ennakkoluulottomiin ja sukupuolittuneista oletuksista riippumattomiin koulutusvalintoihin. Puututaan koulumenestyksen sukupuolittuneisuuteen ja lisätään resursseja eriarvoistumisen vähentämiseksi.

9. Luodaan korkeakouluille ja toisen asteen koulutuksen järjestäjille kannustin edistää yhdenvertaisuutta kunnianhimoisesti.

Luodaan korkeakouluille ja toisen asteen koulutuksen järjestäjille yhdenvertaisuutta ja koulutuksen tasa-arvoa edistävä taloudellinen kannustin esimerkiksi nostamalla yhdenvertaisuuden edistäminen yhdeksi korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen rahoitusmallien tavoitteista.

10. Parannetaan mielenteveyspalveluihin pääsyä oppilaitoksissa esimerkiksi tarjoamalla keveämpi ja lyhyitä hoitajaksoja myös oppilaitoksissa.

Tavoite 2: Laadukkaalla koulutuksella maailman osaavimmat asukkaat

1. Otetaan kaikilla kouluasteilla käyttöön oppilas-opettajasuhdeluvut, joilla turvataan riittävä opetushenkilöstön määrä ja laatu sekä huomioidaan erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ja opiskelijat.

2. Luodaan kansallinen strategia lukutaitoerojen vähentämiseksi.

Kehitetään erilaisia keinoja edistää luku- ja kirjoitustaidon oppimista. Hyödynnetään tietotekniikkaa monilukutaidon kehittymisessä. Toteutetaan kansallinen lukutaito-ohjelma ja mahdollistetaan kirjastojen monipuolisempi käyttö osana opetusta. Edistetään lukuharrastusta.

3. Parannetaan aikuisten perusopetuksen ja muun kielisille suunnatun kotimaisten kielten opetuksen mahdollisuuksia ja laatua koko maassa.

Tuetaan myös maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä ja varmistetaan suomen tai ruotsin kielen opetus aikuisille maahanmuuttajille heti Suomeen saapumisesta lähtien.

4. Tuetaan kohdennetusti erityistä tukea tarvitsevien alueiden kouluja ja oppilaitoksia.

Tuetaan myös niitä kouluja, joissa muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten lasten osuus on suuri ja turvataan myös saamenkielinen varhaiskasvatus ja koulutus.

5. Turvataan opettajien riittävä täydennyskoulutus.

Opettajille on taattava riittävät mahdollisuudet täydentää ammattitaitoaan. Opetustaitojen kehittäminen, erilaisuuden kohtaamistaidot, opettajien täydennyskoulutus ja opettajien työssä jaksaminen on varmistettava. Varmistetaan koulutuksella opettajien ja kasvattajien riittävät valmiudet kestävän kehityksen kasvatuksen tavoitteiden toteuttamiseen. Haetaan uusia keinoja ympäristövastuullisen toiminnan ja ympäristökansalaisuuden edistämiseen.

6. Siirrytään koulujen uskonnon- ja elämänkatsomustiedon opetuksessa kaikille oppilaille yhteiseen katsomusaineeseen.

7. Taataan jokaiselle lapselle ja nuorelle harrastus valtakunnallisella harrastustakuulla.

Edistetään koulujen mahdollisuuksia ja kannusteita tehdä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja tarjota mahdollisuuksia harrastaa myös osana koulupäivää. Taataan iltapäivähoito ensimmäisellä ja toisella luokalla oleville.

8. Turvataan vapaa sivistystyö.

Parannetaan kansalais- ja kansanopistojen mahdollisuutta tukea erityisesti niiden väestöryhmien sivistystä ja sosiaalista pääomaa, jotka eivät ole muun koulutuksen piirissä.

9. Edistetään elinikäistä oppimista.

Tehdään elinikäisestä oppimisesta arkipäivää kaikille ja täydennyskoulutuksesta osa työuraa työssä oleville ura- ja koulutustilijärjestelmän tai aikuiskoulutustuen avulla. Lisätään oppisopimusopiskelua uudelleen kouluttautumisen ja aikuiskoulutuksen väylänä. Edistetään myös tulevaisuuden työelämään varautumista nykyistä laajemmin opetussuunnitelmissa. Kannustetaan korkeakouluja rahoitusmallissa lyhyiden täydennyskoulutusjaksojen tarjoamiseen ja niiden kehittämiseen yhteistyössä työnantajien kanssa. Vahvistetaan työpaikkojen roolia ja mahdollisuuksia osaamisen tuottajina.

10. Varmistetaan kaikkien digiosaaminen.

Huolehditaan, että peruskoulun päättävillä on sellaiset taidot, joilla he pärjäävät digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Opetetaan kouluissa varhaisessa vaiheessa esimerkiksi lähdekriittisyyttä ja tietoturvaan sekä tietosuojaan liittyviä kansalaistaitoja. Vahvistetaan myös esimerkiksi ikääntyvien ihmisten digiosaamista.

Tavoite 3: Terveelliset ja turvalliset opiskeluympäristöt edistämään oppimista

1. Korjataan koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmat kuntien, rakennuttajien ja valtion yhteistyöllä.

Kannustetaan kestäviin, ekologisiin, yksinkertaisiin ja terveellisiin rakenteisiin ja perusteellisiin korjauksiin. Tuetaan pitkän elinkaariajattelun ja puhtaiden, yksinkertaisten ja ekologisen rakenteiden lisäämistä oppilaitosten rakentamisessa.

2. Aito nollatoleranssi kiusaamiseen ja kaikenlaiseen syrjintään.

Luodaan koulu, jossa ketään ei syrjitä, häiritä seksuaalisesti eikä kiusata. On aikuisen velvollisuus suojella lasta tai nuorta kiusaamiselta. Jatketaan valtakunnallisten hankkeiden rahoittamista kiusaamisen ja syrjinnän vastaisessa työssä. Vahvistetaan tunne-, tietoisuus- ja vuorovaikutustaitojen opetusta kaikilla koulutusasteilla sekä erityisesti perusasteen yläluokilla. Opetetaan lapset ja nuoret pienestä pitäen kunnioittamaan toisen henkilökohtaista koskemattomuutta.

3. Huomioidaan ja tiedostetaan sukupuolten moninaisuus myös kouluissa ja korkeakouluissa.

Sisällytetään sukupuolisensitiivinen kasvatus opetussuunnitelmiin ja koulujen toimintakulttuuriin ja luovutaan sukupuoleen perustuvista ryhmäjoista ja muista sukupuolittavista käytännöistä. Ulotetaan laadukas ja sukupuolinormeja purkava seksuaalikasvatus kaikille koulutusasteille.

4. Laajennetaan Liikkuva koulu -ohjelmaa edelleen ja lisätään liikunnallisuutta kaikilla koulutusasteilla.

Varmistetaan erityisesti, ettei koululiikunta vieroita liikunnasta juuri niitä oppilaita, jotka hyötyisivät liikunnasta eniten. Varmistetaan lasten ja nuorten päivittäinen liikkumisen edistäminen kasvu- ja opintopolulla jatkamalla Liikkuva koulu -ohjelman toteutusta varhaiskasvatuksessa, peruskouluissa ja peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa.

5. Edistetään koulujen digitalisaatiota.

Kokeillaan avoimia oppimateriaaleja tuottamalla muutamissa oppiaineissa avoimet oppimateriaalit perusasteelta toiselle asteelle. Yhtenäistetään digitaalisten aineistojen arvonnisäverokanta printtiaineistojen tasolle. Huomioidaan myös erilaiset oppijat digitaalisten opetusmateriaalien kohdalla. Luodaan valtakunnallinen ohjelma, jossa pilotoitujen hankkeiden jälkeen koulutetaan opettajat digitaalisiin oppimateriaaleihin ja uusien opetustapojen kuten pelillisyyden hyödyntämiseen. Varmistetaan, ettei digitaalisuus eriarvoista koulutusta ja että kaikilla opettajilla on riittävä digipedagoginen osaaminen.

6. Lisätään demokratiaa ja vaikuttamista kaikilla koulutusasteilla.

Otetaan opiskelijat mukaan päätöksentekoon kaikilla kouluasteilla ja kuunnellaan oman alansa asiantuntijoita eli opetus- ja tutkimushenkilökuntaa oppilaitosten päätöksenteossa. Varmistetaan perustuslain takaaman korkeakoulujen itsehallinnon toteutuminen ja vahvistetaan korkeakoulu yhteisön asemaa korkeakoulujen ylimmän tason päätöksenteossa.

Tavoite 4: Painava panostus tutkimukseen ja kehittämiseen

1. Turvataan tieteen ja taiteen vapaus.

Tieteen ja tutkimuksen tulee olla vapaata poliittisesta, taloudellisesta ja uskonnollisesta vallasta.

2. Turvataan korkeakoulujen resurssit ja uudistetaan rahoitusmalli laatua painottavaksi.

Siirrytään tutkimuksen ja koulutuksen rahoituksessa sirpaleisista hankkeista ja tiiviin tahdin uudistuksista pitkäjänteisen työn tukemiseen. Painotetaan koulutuksen ja tutkimuksen laatua sekä avoimen tieteen edistämistä korkeakoulujen rahoitusmallissa. Tutkintomäärien sijaan painotetaan opintojaksojen tarjontaa ja laatua sekä tutkimukseen perustuvaa opetusta. Moninkertaistetaan Erasmus-vaihdon rahoitus.

3. Otetaan käyttöön korkeakoulujen yhteinen koulutusala.

Uudistetaan rahoitusmallia palkitsemaan koulutussisältöjen tarjoamisesta muillekin kuin tutkinto-opiskelijoille. Palkitaan kaikista opintosuorituksista tasa-arvoisesti riippumatta opiskelijan statuksesta. Näin kannustetaan korkeakouluja tarjoamaan opintoja muillekin kuin tutkinto-opiskelijoille - esimerkiksi muiden oppilaitosten opiskelijoille sekä avoimia korkeakouluopintoja suorittaville. Tämä parantaa mahdollisuuksia joustavaan opiskeluun sekä elinikäiseen oppimiseen.

4. Perutaan EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden byrokratiaa lisäävät ja kansainvälistymistä heikentävät lukukausimaksut.

Taataan maksuton koulutus kaikilla asteilla niin suomalaisille kuin ulkomaalaisille opiskelijoille. Edistetään kansainvälisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen myös opintojen jälkeen. Turvataan korkeakoulujen mahdollisuus tarjota suomen ja ruotsin vaativimpia kursseja kansainvälisille opiskelijoille Suomeen kotoutumisen helpottamiseksi.

5. Nostetaan TKI-toiminnan rahoitusosuutta.

Ajetaan vastaavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan osuuden nostoa myös Euroopan unionissa.

Tavoite 5: Vahvistetaan taiteen ja kulttuurin asemaa yhteiskunnassa.

1. Vahvistetaan kulttuurin asemaa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa sekä taito- ja taideaineiden asemaa peruskoulussa.

Huolehditaan taiteen perusopetuksen laadusta ja saavutettavuudesta sekä siitä, etteivät maksut muodostu esteeksi kenenkään taideharrastukselle. Vahvistetaan myös vähemmistökielien kulttuurillisia oikeuksia.

2. Parannetaan taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä.

Poistetaan taiteilijoiden sosiaaliturvan aukot ja nostetaan valtion taiteilija-apurahojen määrää ja tasoa. Lisätään valtion ylimääräisten taiteilija-eläkkeiden määrää.

3. Vahvistetaan taiteen rahoitusta.

Huolehditaan taiteen perusrahoituksesta. Korotetaan esittävien taiteiden ja museoiden valtionosuusjärjestelmän rahoitusta ja kehitetään järjestelmää monimuotoisemmaksi. Luodaan taiteilijoille näyttelypalkkiojärjestelmä ja jatketaan kokeilun mukaista valtion lisärahoitusta näyttelypalkkioiden maksamiseen.

4. Edistetään kulttuuripalveluiden saavutettavuutta.

Poistetaan valtion museoiden perusnäyttelyiden pääsymaksut ja korvataan tulonmenetykset museoille täysimääräisesti. Pidetään kirjaston käyttö maksuttomana ja huolehditaan kirjastojen saavutettavuudesta, kehittämisestä ja resursseista. Kirjastoissa on oltava riittävästi aineistoa myös muilla kuin kotimaisilla kielillä.

5. Turvataan Yleisradion toiminta ja riippumattomuus.

Huolehditaan Yleisradion rahoituksen kestävyyydestä ja ennustettavuudesta, jotta Yle voi huolehtia sille laissa annetuista tehtävistä. Turvataan Yleisradion rahoituksen riippumattomuus päättämällä siitä parlamentaarisesti ja pitämällä Ylen rahoitus valtion budjettikehyksen ulkopuolella.

6. Pidetään kiinni taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatteesta ja luodaan malli sen laajentamiseksi kaikkiin kuntiin ja maakuntiin.

Varataan prosenttiperiaatteen toteuttamiselle sosiaali- ja terveystaloudessa oma rahoitus.

Työtä ja toimeentuloa vihreästä taloudesta

Vihreä talouspolitiikka perustuu kestävyys- ja kohtuullisuuteen. Meillä on vastuu ihmisistä ja ympäristöstä. Siksi talouden tulee toimia ihmisten hyvinvoinnin, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sekä luonnon ja ympäristön kantokyvyn turvaamiseksi. Markkinatalous on vihreille työkalu, jolla näitä päämääriä voidaan tehokkaasti edistää. Se edellyttää demokraattisesti asetettuja puitteita markkinoiden toiminnalle.

Vihreät haluaa, että saastuttaminen saadaan kuriin ja että saastuttaja aina maksaa laskun. Haluamme luoda entistä paremmat edellytykset ympäristön- ja ilmastonsuojelua edistävälle liiketoiminnalle.

Hyvinvoinnin pitkän aikavälin edellytyksiä ei kannata tuhota lyhyen aikavälin säästöjen toivossa. Julkinen talous on tasapainotettava uskottavasti pitkällä aikavälillä. Tämä on mahdollista, kun kaikkien ihmisten annetaan hyödyntää koko potentiaalinsa: kouluttautua, työllistyä ja yrittää. Vihreät haluaa siirtyä perustulomalliin, joka luo turvaa kaikissa tilanteissa.

Ihmisiä on tuettava työelämän muutoksessa. Digitalisaatio ja robotisaatio mullistavat työelämää ja meidän on varmistettava, että suuri murros toteutuu inhimillisesti kestävästi. Työt eivät lopu mutta monen työn sisällöt, ajat ja paikat muuttuvat.

Tulevaisuuden haasteisiin on syytä vastata verotusta ja työelämää kehittämällä. Verotuksen painopistettä on kohdennettava työn ja yrittämisen verottamisesta esimerkiksi ympäristöä saastuttavan toiminnan ja suurten omaisuuksien verottamiseen. Veronkorotuksia on kompensoitava pienituloisille ja kokonaisverotuksen oikeudenmukainen progressio varmistettava. Aggressiivinen verosuunnittelu on estettävä ja varallisuuseroja kavennettava.

Taloukasvu tulee nähdä välineenä hyvinvoinnin edistämiseen, ei politiikanteon ensisijaisena tavoitteena. Taloukasvun on oltava myös sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä. Rajallisten resurssien käyttöä on tehostettava. Energiahävikkiä ja materiaalihukkaa on pienennettävä. On kehitettävä uutta teknologiaa, joka ei rasita ympäristöä ja ilmastoa.

Uusi talous korvaa vanhaa. Vanhan tekohengittämisen ja yksittäisten yritysten tukemisen sijaan meidän on uskallettava mahdollistaa markkinat, joilla pienemmätkin yritykset voivat kilpailla tasavertaisesti isompien kanssa. Yritystukien kokonaismäärää on vähennettävä ja niitä on kehitettävä tutkimustiedon perusteella.

Tavoite 1: Talous on sovitettava ympäristön asettamiin rajoihin

1. Siirretään verotuksen painopistettä ansiotulojen verotuksesta ympäristöhaittojen verotukseen.

Puretaan ympäristölle haitallisia verotuksia ja kasvatetaan sen sijaan haittaverojen määrää. Siirtämällä verotuksen painotusta työn ja yrittämisen verotuksesta kohti ympäristö- ja terveysperusteista verotusta lisätään työnteon ja yrittämisen kannattavuutta ja kompensoidaan ympäristöhaittoja ja edistetään ihmisten terveyttä. Pidetään kiinni verotuksen ja sosiaaliturvan muodostaman kokonaisuuden progressiosta.

2. Huomioidaan Pariisin ilmastopimuksen tavoitteet ja YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteet valtion ja kuntien talousarvion valmistelussa.

Korjataan päästökauppajärjestelmä toimivammaksi ja varaudutaan pidemmän aikavälin taloussuunnittelussa siihen, että ilmastonmuutoksen etenemisen vaikutukset luovat kansainvälistä painetta kiristää ilmastopimuksen tavoitteita.

3. Otetaan käyttöön kaivosvero ja korjataan kaivoslainsäädäntö.

Malmi ovat yhteistä omaisuuttamme. Minimoidaan kaivostoiminnan riskit muille elinkeinoille ja ympäristölle. Haluamme reilun korvauksen omaisuutemme myymisestä maailmalle. Otetaan käyttöön louhintavero, kielletään malmien etsintä luonnonsuojelualueilta, taataan kaivosten ympäristöturvallisuus ja varmistetaan kaivosyhtiöiden asianmukainen vastuu myös kaivosten sulkemisen jälkeen.

4. Hyödynnetään päätöksenteossa mittareita, jotka kuvaavat hyvinvointia, ympäristön tilaa tai eriarvoisuuden kehittymistä. Pyritään aktiivisesti ennalta arvioimaan päätösten vaikutuksia eri väestöryhmiin.

Tavoite 2: Valtion otettava vahva rooli suhdanteiden tasaamisessa

1. Matalasuhdanteen aikana valtion on kasvatettava kysyntää esimerkiksi merkittävillä julkisilla investoinneilla tai kokonaisveroastetta keventämällä.

Kun kuluttajat ja yritykset säästävät, pitää valtion ja muun julkisen sektorin toimia aktiivisesti. Vastasyklinen politiikka toteutetaan eriarvoisuutta ja ympäristöhaittoja vähentävästi.

2. Korkeasuhdanteen aikana valtion on hillittävä kokonaiskysyntää keräämällä varoja, supistamalla menoja tai verotusta kiristämällä.

Näin turvataan valtion toimintaedellytyksiä myös huonompina aikoina ja hillitään inflaatiota.

3. Sidotaan ansiosidonnaisen turvan kesto suhdannetilanteeseen.

Kehitetään suhdannetilannetta paremmin huomioivia tukia ja suhtaudutaan myönteisesti työmarkkinaratkaisuihin, jotka reagoivat suhdanteisiin.

Tavoite 3: Turvataan hyvät julkiset palvelut varmistamalla kestävä julkinen talous

1. Kaikille hyvät palvelut turvataan ensisijaisesti huolehtimalla kasvusta ja työllisyydestä, laajasta veropohjasta ja verotuksen riittävästä kokonaistasosta.

2. Suomen velkaantumisasaste on pidettävä kohtuullisena myös pidemmällä aikavälillä ja julkisen sektorin kyvystä investoida tulevaisuudessa on huolehdittava.

3. Hallitaan varallisuuseroja korottamalla tarvittaessa kiinteistövero.

Kiinteistöveroilla rahoitetaan kuntien investointeja ja palveluja. Määritetään verolle riittävät minimitasot ja oikeat kiinteistöjen arvot sekä siirrytään verottamaan ensisijaisesti maan arvoa. Joustavoitetaan kiinteistöveron maksamista siten, ettei verosta aiheudu kohtuuttoman hankalia tilanteita esimerkiksi pienituloisille. Tehdään selvitys kiinteistöveron progressiivisuudesta asunto-omistusten arvon noustessa. Otetaan käyttöön maltillinen varallisuusvero suurille omaisuuksille.

4. Luovutaan kiinteistön ja asunto-osakkeen varainsiirtoverosta.

Varainsiirtovero vähentää ja hidastaa asuntokauppaa ja näin vaikeuttaa asunnon vaihtamista tarkoituksenmukaisempaan tai vaikkapa työn perässä muuttamista. Paikataan veromenetystä kiinteistöveron korotuksilla.

5. Yhtenäistetään arvonlisäverokantoja.

Myös arvonlisäverokantojen soveltamisalan laajentamista voidaan harkita. Mahdollisimman yhtenäiset arvonlisäverokannat lisäisivät markkinoiden toiminnan tehokkuutta. Muutoksia kompensoidaan pienituloisille heidän ostovoimansa turvaamiseksi. Tekoälyn ja robottien merkityksen kasvaessa on harkittava verotuksen painopisteen siirtämistä ihmistyön verotuksesta lisäarvon verotukseen, joka kohtelee ihmistyötä, tekoälyjä, algoritmeja ja robotteja samalla tavalla.

6. Säilytetään yhteisöverotus nykytasolla.

Veron alentaminen edelleen nykyisestä ruokkisi verokilpailua ja pienentäisi verotuloja.

Tavoite 4: Varmistetaan reilut markkinat

1. Puretaan tarpeettomasti kilpailua rajoittavaa sääntelyä.

Esimerkiksi apteekkien enimmäismäärän sääntely ja asianajotoimistojen yhtiömuutorajoitus on poistettava sekä rautatieliikenteen kilpailutuskokeiluja edistettävä. Kilpailua avattaessa on varmistettava, että todelliset markkinat ovat olemassa eikä kansalaisten mahdollisuus saada palveluja vaarannu.

2. Puututaan epäreiluun kilpailuun lisäämällä kilpailu- ja kuluttajaviraston sekä markkinaoikeuden resursseja.

Määrävän markkina-aseman, kartellien ja monopolien haittojen torjuminen tehostaa markkinoiden toimintaa ja varmistaa reilut pelisäännöt kaikille toimijoille.

3. Puututaan aggressiiviseen verosuunnitteluun ja veronkiertoon.

Laaditaan nykyistä kattavampi listaus veroparatiiseiksi luokiteltavista maista. Ohjataan julkisia rahastoja ja julkisia hankintoja toimimaan vain yritysten kanssa, joilla ei ole kytköksiä veroparatiiseiksi luokiteltaviin maihin ja jotka eivät ole syyllistyneet epäreiluun kilpailuun. Sisällytetään maakohtainen raportointi valtionyhtiöiden julkista veroraportointia koskevaan ohjeeseen. Luovutaan hallintarekisterien käytöstä EU-alueella.

4. Perustetaan julkinen rekisteri yritysten tosiasiallisista omistajista ja merkittävien säätiöiden hallituksissa istuvista jäsenistä ja heidän kytköksistään.

5. Toteutetaan järjestöjen ryhmäkannenoikeus.

Työehtojen noudattamisen ja tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi on perusteltua mahdollistaa järjestöjen oikeus ajaa ryhmäkannetta jäsentensä puolesta.

6. Uudistetaan konkurssilainsäädäntö inhimillisesti kestävämmäksi.

Yrittäjyyteen kuuluu yrittäjäriski, mutta konkurssin seuraukset voivat olla pienyrittäjälle kohtuuttomat. Kiinnitetään erityistä huomiota luottotietojen sääntelyyn konkurssitapauksissa ja mahdollistetaan tietyin edellytyksin henkilökohtainen konkurssi. Selkeytetään ympäristövastuusääntelyä konkurssitilanteissa ja uudistetaan toissijaiset ympäristövastuujärjestelmät ympäristönsuojelun ja rahoituksen kannalta kestäviksi.

7. Luodaan virtuaalivaluuttapolitiikka.

Myös virtuaalivaluuttojen tulee olla finanssisektoria koskevan sääntelyn piirissä.

Tavoite 5: Nostetaan työllisyysastetta monipuolisella keinovalikoimalla.

1. Edistetään työelämässä jaksamista ja työn tasaisempaa jakautumista.

Parannetaan työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia työaikoihin ja joustaviin työaikajärjestelyihin. Jokaisella on oltava mahdollisuus esimerkiksi huolehtia läheisistään. Vahvistetaan määräaikaissa työsuhteessa olevien yhdenvertaista oikeutta vuosilomaan ja työstä palautumiseen esimerkiksi lomapankin avulla.

2. Päivitetään nuorisotakuuta tutkimustiedon pohjalta ja resursoidaan se paremmin.

Taataan jokaiselle nuorelle kolmen kuukauden sisällä työttömäksi jäämisestä opiskelu-, työpaja-, kuntoutus-, työ- tai työkokeilupaiikka. Tarjotaan työllistymiseen tukea, joka huomioi nuorten yksilölliset tarpeet.

3. Vähennetään rekrytointi- ja työsyrrjintää.

Lisätään työnantajien tietoisuutta yhdenvertaisuuskysymyksistä. Parannetaan erityisesti syrjinnälle alttiisiin ryhmiin kuuluvien työnhakijoiden ja -tekijöiden tietoisuutta oikeuksistaan ja lisätään

valvovan viranomaisen resursseja puuttua työlainsäädännön laiminlyönteihin. Torjutaan ikäsyrajintää työpaikoilla. Velvoitetaan suuret yritykset seuraamaan ja raportoimaan henkilöstönsä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja edistetään anonyymiä rekrytointia julkisissa työhönotoissa.

4. Parannetaan julkisia työllisyyspalveluja.

Kehitetään tiedonkulkua ja yhden luokun periaatetta kaikissa työllisyyspalveluissa. Varmistetaan riittävien ja yksilöllisten työllisyyspalvelujen saatavuus koko maassa. Mahdollistetaan kokonaan kunnallinen työllisyyspalvelu suurissa kaupungeissa ja varmistetaan kuntien ja maakuntien työllisyyspalvelujen saumaton yhteistyö.

5. Tehdään työn tarjoaminen ja vastaanottaminen matalammin palkatuilla aloilla taloudellisesti kannattavammaksi työhön kohdistuvia veroja keventämällä.

Pienennetään myös työllistämisen riskiä pienissä yrityksissä.

6. Helpotetaan osa-aikaista työskentelyä.

Tehdään osa-aikaisesta työskentelystä sekä työnantajille taloudellisempaa että työntekijöille helpommin mahdollista. Lisätään kannusteita osatyökykyisten palkkaamiseen.

Tavoite 6: Parannetaan yrittäjyyden edellytyksiä

1. Helpotetaan rahoituksen saamista yritystoiminnan eri vaiheissa.

Rahoituksen löytymisen vaikeus haittaa yritystoiminnan aloittamista ja kehittämistä. Business Finlandin yritystuet on kohdistettava alkuvaiheen startup- ja pk-yrityksille, jotka tähtäävät kansainvälisille markkinoille. Varmistetaan, että tasa-arvo huomioidaan yritystukien kohdentamisessa. Mahdollistetaan kaupparekisteriasiakirjat englanniksi ulkomaalaisten sijoitusten helpottamiseksi.

2. Parannetaan yrittäjien ja itsensä työllistävien sosiaaliturvaa.

Yrittäjyyden ja palkkatyön välillä tulisi pystyä liikkumaan joustavammin, ettei sosiaaliturva katkea tilanteen muuttuessa. Perustulo helpottaisi myös yrittäjän asemaa.

3. Nostetaan arvonlisäverovelvollisuuden huojennusrajaa.

Nostetaan ensi vaiheessa arvonlisäverovelvollisuuden huojennusraja 55 000 euroon. Haetaan jatkossa EU:lta oikeus nostaa arvonlisäverovelvollisuuden alaraja 30 000 euroon.

Tavoite 7: Luodaan uutta työtä ja vauhditetaan innovaatioita

1. Luodaan laaja vihreä investointistrategia, joka luo työpaikkoja ekologisesti kestäville aloille.

Laaditaan ja toteutetaan uusi cleantech-strategia. Luodaan päästönormeilla markkinoita: tuetaan puhtaan teknologian investointeja ja varmistetaan riskirahoituksen saatavuus. Laaditaan ja toteutetaan uusi biotalousstrategia. Edistetään ekoinnovaatioita ja kuntien siirtymistä hiilineutraaliin talouteen. Korotetaan kotitalousvähennystä kysynnän vauhdittamiseksi, jos remontti kohdistuu esimerkiksi lämmitystapamuutokseen tai energiatehokkuuden parantamiseen. Aurinkopaneelien hankintaa on tuettava myös kerros- ja rivitaloissa.

2. Karsitaan markkinoita vääristä yritystukia.

Muutetaan yritystukijärjestelmiä niin, että suorien yritystukien sijaan parannetaan pienten ja aloittavien yritysten toimintaedellytyksiä. Investointi- ja tuotantotukien rinnalle etsitään uudenlaisia keinoja synnyttää uusia innovaatioita, esimerkiksi rahoittamalla ideakilpailuja ja kokeiluja. Karsitaan mittavia yritystukia ja kohdennetaan niitä uudelleen vaikuttavampiin TKI-tukiin.

3. Tuetaan uusia työpaikkoja mikro- ja pk-yrityksiin.

Järjestetään yrityspalvelut yhdeltä luukulta, hyödynnetään digitalisaatiota ja helpotetaan ensimmäisten työntekijöiden palkkaamista. Arvioidaan myös muita palkkauskynnyksiä, jotta työllistämisen kynnykset madaltuu.

4. Mahdollistetaan jakamistalouden kehittyminen lainsäädännöllä.

Luodaan jakamistaloudesta aito keino hankkia elantonsa laillisesti ja reilun kilpailun pelisäännöt huomioiden kehittämällä entistä helppokäyttöisempiä digitaalisia keinoja ilmoittaa ja maksaa verot ja lakisääteiset maksut. Säädetään alustapalveluntarjoajille tiedonantovelvollisuus Verohallinnolle lain liikenteen palveluista tapaan.

5. Keskitytään valtion omistajaohjauksessa strategisesti tärkeisiin omistuksiin.

Ei-strategisista omistuksista on voitava perustelluista syistä myös luopua.

6. Edistetään lainsäädännöllä ja hallintoa uudistamalla mahdollisuuksia kehittää tekoälyn ja Big Datan pohjalta uudenlaisia palveluita ja liiketoimintamalleja.

Tekijänoikeuslainsäädäntöä tulee kehittää mahdollistamaan dataan perustuva liiketoiminta huolehtien samalla yksilön oikeudesta päättää itseään koskevan datan käytöstä. Dataintensiivinen laskenta, alustatalous ja tekoäly tulee nähdä kilpailukykytekijöinä ja tietovarantoja hyödyntää yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa.

7. Vauhditetaan luovaa taloutta vahvistamalla aineettomien oikeuksien kaupallista hyödyntämistä lainsäädännöllä ja neuvonnalla sekä tarjoamalla rahoituspalveluita.

Avataan julkishallinnon ja korkeakoulujen tuottamaa tietoa ja edistetään laajemmin esimerkiksi Creative Commons -lisenssien käyttöä.

Rakennetaan hyvinvointia ja torjutaan köyhyyttä

Vihreät haluaa pysäyttää eriarvoistumisen. Köyhyyden kitkeminen hyödyttää koko yhteiskuntaa, sillä tasa-arvoisemmassa yhteiskunnassa kaikki voivat paremmin. Erityisesti huono-osaisuuden kierteisiin ja ylisukupolviseen syrjäytymiseen on puututtava. Tasa-arvoisessa yhteiskunnassa jokaisella ihmisellä on mahdollisuus riittävään toimeentuloon sekä hyvään koulutukseen ja hyvinvointiin. Jokaiselle asunnottomalle on löydettävä koti.

Vastikkeeton ja riittävä perustulo takaa vakaan toimeentulon kaikille. Matkalla kohti perustuloa selkeytetään nykyistä sosiaaliturvajärjestelmää. Tulo- ja varallisuuserojen kaventamisen pitää olla politiikan keskeisiä tavoitteita, sillä yhdenvertaisuus lisää hyvinvointia. Ihmisellä on oikeus tavoitella menestystä ja varakkuutta, mutta hyvä yhteiskunta tasaa eroja ihmisten välillä verotuksen, tulonsiirtojen ja kattavien julkisten palvelujen kautta.

Hyvinvointieroja ehkäistään turvaamalla laadukkaat julkiset palvelut kaikille, tunnistamalla haavoittuvassa asemassa olevia riskiryhmiä ajoissa ja tarjoamalla heille kohdennettuja palveluja. Sosiaalityön ja terveydenhuollon tiivis yhteistoimijuus on välttämätöntä onnistuneen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, ennaltaehkäisyyn ja varhaisen tuen toteutumiseksi. Mielensterveys- ja päihdeongelmien hoitoon on saatava apua mahdollisimman matalalla kynnyksellä.

Kansantautimme ovat valtaosin elintapasairauksia. Yhteiskunnan on tehtävä hyvistä elintavoista helppoja valintoja ja ohjattava verotuksella kulutusta terveellisempään suuntaan. Esimerkiksi sujuva pääsy terveydenhoitajan elintapaohjaukseen on tehokasta ennaltaehkäisyä ja maksuttomilla lähiliikuntapaikoilla ja kulttuurimahdollisuuksilla tarjotaan jokaiselle mahdollisuus harrastaa ja edistää terveyttään.

Tavoite 1: Kavennetaan tulo- ja varallisuuseroja

1. Tasataan tuloeroja huolehtimalla veroprognessiosta.

Muutetaan pääomatulojen verotusta progressiivisemmaksi nostamalla suurimpien pääomatulojen verokantaa 30 000 euroa ylittävältä osalta yhdellä prosenttiyksiköllä 35 prosenttiin. Kevennetään pienituloisten verotusta korottamalla kunnallisveron perusvähennystä. Kiristetään listaamattomien yhtiöiden maksamien osinkojen verotusta.

2. Korotetaan suurten omaisuuksien perintöveroa.

Suomen perintöverotaso on varsin matala. Perintöveron progressiota on lisättävä. Etenkin suurimpien perintöjen verotusta on varaa korottaa. Perintö- ja varallisuuserojen verotus edellyttää myös kansainvälistä yhteistyötä.

3. Edistetään kohtuuhintaista asumista ja kehitetään asumisen tukia.

Hillitään asumisen hinnan nousua kasvukeskuksissa riittävällä uusien asuntojen kaavoituksella ja täydennysrakentamisella. Ehkäistään kaavoituksella asuinalueiden eriytymistä. Lisätään kohtuuhintaisten vuokra-, opiskelija- ja nuorisoasuntojen rakentamista sekä yhteisöasumista. Kehitetään yleistä asumistukea yhteisasumista helpottamaan ja yksilökohtaisempaan suuntaan.

4. Torjutaan köyhyyttä parantamalla perusturvaa.

Selkeytetään järjestelmää ja kehitetään sitä perustulon suuntaan. Askeleena kohti perustuloa uudistetaan toimeentulotuki tulojen ja työkokemuksen hankkimiseen kannustavaksi. Helpotetaan vähäisten lahjojen, velkojen ja korvausten vastaanottamista toimeentulotukea menettämättä. Vähennetään toimeentulotuen tarvetta korottamalla työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa. Huomioidaan tuissa paremmin velkaantuneisuus. Palautetaan Kelan etuudet indeksiin ja poistetaan rangaistuksenomaiset leikkurit sosiaaliturvasta kokonaan.

Tavoite 2: Kehitetään sosiaaliturvaa ihmisten omaa toimeliaisuutta kannustavaan muotoon

1. Siirrytään kohti perustuloa, joka takaa perusturvan kaikissa elämäntilanteissa ja tekee työn vastaanotosta kannattavaa.

Perustulo lisää ihmisten mahdollisuutta päättää omasta elämästään ja vähentää sosiaaliturvajärjestelmän byrokraattisuutta. Perustulon päälle voidaan maksaa tarveharkintaisia tukia.

2. Helpotetaan ansiotulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittamista.

Hyödynnetään reaaliaikaisen tulorekisterin tarjoamat mahdollisuudet täysimääräisesti niin, että ansiotulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen sujuu ilman turhia viivästyksiä ja byrokratiaa. Työttömyyden kohdatessa tai tulojen muuten alentuessa sosiaaliturvan pitää nostaa ihmisen tulot automaattisesti elämiseen riittävälle tasolle. Ihmisille tarjotaan tukea työpaikan etsimisessä. Tulojen kasvaessa sosiaaliturva leikkautuu kohtuullisesti niin, että työ on kannattavaa kaikissa tuloluokissa.

3. Edistetään työttömän omaehtoista aktiivisuutta.

Helpotetaan työttömän omaehtoista kouluttautumista, vapaaehtoistyön tekemistä, yrittämistä ja muuta aktiivisuutta työttömyysaikana ilman vaaraa työttömyysturvan menettämisestä. Työttömän katsotaan olevan näiden aikana työmarkkinoiden käytössä, mikäli hän edistää työllistymistään ja on valmis ottamaan työtä vastaan. Epäoikeudenmukaisen aktiivimallin kaltaisten mallien sijaan tuetaan jokaista työtöntä yksilökohtaisesti työ- tai opiskelupaikan saamisessa tai toisaalta tarvittaessa kuntoutumisessa.

Tavoite 3: Uudistetaan sosiaali- ja terveyspalvelut kestävästi ja ennaltaehkäisyä lisäten

1. Kehitetään sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää yhdenvertaisemmaksi, vaikuttavammaksi ja kustannustehokkaammaksi.

Sosiaali- ja terveyspalveluita johtavat vaaleilla valitut päätöksentekijät. Huolehditaan, että sosiaali- ja terveyspalveluista on vastuussa riittävän suuri järjestäjä, joka pystyy aidosti ohjamaan palveluiden yhteensovittamista perusterveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Vahvistetaan hoitoketjuja ja puretaan terveydenhuollon rahoituksen monikanavaisuus.

2. Järjestetään sosiaali- ja terveyspalvelut lähtökohtaisesti julkisina palveluina.

Uusia toimintatapoja voidaan kuitenkin kehittää yhteistyössä yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Asiakkaille ulotettua valinnanvapautta voidaan lisätä rajatusti ja hallitusti kokeilujen kautta. Lopetetaan erikoissairaanhoidon haitallinen julkisten tarjoajien välinen kilpailu. Lisätään läpinäkyvyyttä ja päätöksenteon demokraattisuutta sosiaali- ja terveyspalveluissa.

3. Kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tiiviissä yhteistyössä kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistävien palvelujen kanssa.

Panostetaan järjestelmälliseen ennaltaehkäisyyn. Turvataan järjestöjen rahoitus ja toimintamahdollisuudet terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä ihmisten osallisuuden lisäämiseksi.

4. Tuodaan vaikuttavuus sosiaali- ja terveydenhuollon keskiöön.

Siirrytään suoritteiden laskemisesta mittaamaan terveyshyötyä ja sosiaalista hyvinvointia.

5. Kehitetään uusia asiakaslähtöisiä digitaalisia työkaluja ja hyödynnetään uutta teknologiaa palveluiden tuotannossa.

6. Työterveyshuollon painopiste siirretään ennaltaehkäisyyn ja työkyvyn ylläpitoon.

Tavoite 4: Puolustetaan heikoimmassa asemassa olevia

1. Parannetaan lapsivaikutusten arviointia julkisessa päätöksenteossa.

2. Kaikille lapsille ja nuorille taataan riittävä ja laadukas oppilashuolto sekä opiskelijaterveydenhuolto ja mielenterveyspalvelut koko Suomessa.

Varmistetaan, että oireileva oppilas saa varhaisen ja nopean tuen. Oppilashuollon, terveydenhuollon ja lastensuojelun yhteistyötä tiivistetään. Lastensuojelun resurssit on turvattava siten, että rajoitetaan lastensuojelun sosiaalityön maksimiasiakasmäärä 30 lapseen työntekijää kohden.

3. Helpotetaan mielenterveyspalveluihin ja psykoterapiaan pääsyä.

Lisätään pitkän kuntoutuspsykoterapian rinnalle lyhytterapioita perusterveydenhuoltoon ja psykiatriseen erikoissairaanhoidon. Nuorelle psykoterapian tulee olla maksutonta.

4. Uudistetaan hankintalakia niin, että haavoittuvien ryhmien välttämättömän avun ja tuen palvelut voidaan jättää kilpailutuksen ulkopuolelle.

Avointa kilpailutusmenettelyä ei tule soveltaa vammaisten ja pitkäkestoisista mielenterveyden häiriöistä kärsivien henkilöiden välttämättömän avun ja tuen palvelujen, kuten asumiseen järjestämiseen.

5. Alennetaan terveydenhuollon asiakasmaksuja.

Terveydenhuollon maksut eivät saa estää kenenkään hakeutumista hoitoon. Vähävaraisten asiakkaiden sairaalamaksujen ulosotot on lopetettava ja palvelut tarjottava heille maksutta. Otetaan käyttöön mekanismi, jolla velkojen kasaantuminen voidaan havaita ja katkaista ajoissa. Yhdistetään

lääkkeiden, matkojen ja terveydenhuollon maksukatot ja pienennetään omavastuuosuutta. Lasketaan myös hammashoitomaksut mukaan terveydenhuollon maksukattoon.

6. Parannetaan seksuaalisen häirinnän, fyysisen ja henkisen väkivallan sekä väkivallan uhan tunnistamista, ehkäisemistä ja torjumista sosiaali- ja terveydenhuollossa.

7. Kootaan perhekeskuksiin lasten palvelut neuvoloista ja terveydenhuollosta lastensuojeluun. Tuodaan päiväkoteja perhekeskusten yhteyteen.

8. Siirretään päihdepolitiikan painopiste haittojen vähentämiseen.

Rikoslaisissa huumausaineeksi määriteltyjen laittomien päihteiden käytöstä ja pienten määrien hallussapidosta tai kannabiksen pienten määrien kasvatuksesta omaan käyttöön ei pidä rangaista. Päihdeongelmaisten oikea-aikaiseen kuntoutukseen on kohdennettava lisää resursseja. Alkoholihaittojen ehkäisyssä painotetaan varhaista tunnistamista ja puuttumista. Rajoitetaan riippuvuutta aiheuttavien rahapelien tarjontaa ja parannetaan rahapeliin riippuvuuden hoitomahdollisuuksia.

9. Kavennetaan terveyseroja.

Panostetaan sukupuolittuneiden erojen purkamiseen etenkin ennaltaehkäisevän terveys- ja hyvinvointipolitiikan, kuten arki- ja kuntoliikunnan tukemisen kautta. Huomioidaan terveyserojen kaventaminen yhdyskuntasuunnittelussa. Puututaan myös alueellisiin ja sosioekonomisiin terveyseroihin laajalla keinovalikoimalla. Suuremmissa kaupungeissa otetaan käyttöön tarveperusteista lisärahoitusta, jota jaetaan enemmän tukea tarvitseville alueille ja jonka käytöstä päätetään aluetta parhaiten tuntevien kanssa.

10. Parannetaan yksin asuvien hyvinvointia ja vähennetään yksinäisyyttä.

Yhdenvertaistetaan lainsäädäntöä, joka nykyisellään kohtelee yksin asuvia epätasa-arvoisesti yhdessä asuviin verrattuna. Vähennetään yksinäisyyttä mm. lisäämällä mahdollisuuksia yhteisölliseen asumiseen sekä eri ikäryhmiä yhdistävää asumista kotihoidon ja palveluasumisen rinnalla. Tuetaan ikääntyvien ja pienituloisten kulttuuri- ja liikuntaharrastuksia. Hyödynnetään vapaaehtoistyötä ja järjestöjä yksinäisyyden ehkäisyssä.

Tavoite 5: Laitetaan ikääntyvien ihmisten palvelut kuntoon

1. Varmistetaan ikäihmisen osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden toteutuminen vanhuspalveluiden järjestämisessä.

Ikäihmisten osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi perustetaan vanhusasianvaltuutetun toimi.

2. Kootaan ikääntyvien palveluja yhden katon alle.

Järjestetään keskitettyjä alueellisia ohjaus- ja neuvontapalvelupisteitä ikääntyville. Vastuutyöntekijä selvittää ja koordinoi ikääntyvän ihmisen palveluita. Varmistetaan palveluohjauksella ikääntyvän mahdollisuudet saada kaikki ne palvelut, joita hän tarvitsee ja jotka hänelle kuuluvat.

3. Huolehditaan ikääntyvien palveluissa työskentelevän henkilökunnan työhyvinvoinnista vahvistamalla laaja-alaista osaamista.

Ympäri vuorokautisissa hoitopaikoissa ja kotihoidossa on oltava riittävä ja ammattitaitoinen hoitajamitoitus. Lisätään kotihoitoon hoitoa tukevia digitaalisia palveluita.

4. Huolehditaan omaishoidontuen määrärahojen riittävydestä.

Siirretään omaishoidontuki Kelan maksettavaksi. Kehitetään omaishoitajajärjestelmää takaamalla omaishoitajille tarvittava kokonaisvaltainen tuki, mahdollisuus käydä töissä ja esimerkiksi riittävät lomat.

5. Lisätään geriatriasta ja muistisairauksien hoitoon liittyvää osaamista perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa ja ympärivuorokautisessa hoidossa ja hoivassa.

Tavoite 6: Varmistetaan eläkejärjestelmän kestävyys ja oikeudenmukaisuus

1. Varmistetaan jokaiselle oikeus kohtuullisen toimeentulon turvaavaan eläkkeeseen.

Huolehditaan työeläkejärjestelmän kestävydestä ja sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta niin, että palkasta perittävien eläkemaksujen taso säilyy kohtuullisena, ja riittävä toimeentulo eläkkeellä voidaan turvata myös tuleville sukupolville.

2. Korjataan eläkejärjestelmän tasapainoa ja sukupolvivaikutuksia säännöllisin väliajoin.

Arvioidaan työeläkkeiden verotusta sukupolvi- ja kestävyysnäkökulmasta. Parannetaan työeläkejärjestelmän kestävyyttä esimerkiksi indeksijarrulla. Hillitään suurimpia eläkkeitä työeläkkeiden verotuksen progressiolla.

3. Puututaan eläkeläisköyhyyden syihin kokonaisvaltaisesti kehittämällä mm. lääkekorvauksia ja asumistukijärjestelmää.

Tavoitellaan kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tason korotusta ja pidetään kiinni indeksikorotuksista. Ennaltaehkäistään naisten eläkeläisköyhyyttä uudistamalla perhevapaajärjestelmä sekä huolehtimalla naisvaltaisten alojen palkkakehityksestä. Itsensä työllistäjien ja yrittäjien eläketurva on uudistettava vastaamaan muuttuvan työelämän tarpeita. Otetaan käyttöön yhdistelmäturva, jossa ihminen voi toimia joustavasti vuoroin palkansaajana, vuoroin yrittäjänä.

Ihmisoikeuksia kunnioittava feministinen, demokraattinen ja avoin yhteiskunta

Vihreät pitää oikeudenmukaisena sellaista yhteiskuntaa, jossa kaikille taataan tasa-arvoiset mahdollisuudet ja jossa ihmisoikeudet sekä yhdenvertaisuus toteutuvat myös käytännössä. Jokaisella ihmisellä on oikeus yhteiskunnan tasa-arvoiseen jäsenyyteen.

Vihreät on feministinen puolue, joka edellyttää, että päätöksenteossa arvioidaan päätösten sukupuolivaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset. Feminismin tavoitellaan kaikille vapautta olla oma itsensä ja yhteiskunnan eriarvoisuutta aiheuttavien valtarakenteiden aktiivista purkamista. Vihreä feminismi on intersektionaalista eli moniperustaisen syrjinnän tunnistavaa ja sitä purkavaa.

Vihreiden demokratiakäsityksen mukaan valta kuuluu kaikille. Tavoitteena on, että jokainen voi kantaa vastuuta ympäristöstä ja kokea olevansa osallinen itseään ja yhteiskuntaa koskevassa päätöksenteossa.

Suomi toimii tietoyhteiskuntaesimerkkinä muulle maailmalle. Edelläkävijä on älykäs ja avoin. Yhteiskunta edistää yksilöiden oikeuksia ja hyödyntää teknologian mahdollisuuksia.

Tavoite 1: Parannetaan kaikkien sukupuolten asemaa ja puretaan syrjiviä rakenteita

1. Lisätään sukupuolivaikutusten arviointia julkisessa päätöksenteossa.

2. Parannetaan työelämän tasa-arvoa.

Edistetään samapalkkaisuusohjelmaa ja toteutetaan tasa-arvosuunnitelmat sukupuolten välisten palkkaerojen kaventamiseksi. Vähennetään työelämän sukupuolittuneisuutta jo neuvolasta, päiväkodista ja koulusta asti kannustamalla oppilaita tutustumaan ennakkoluulottomasti koko työelämäkenttään. Sovelletaan pörssiyritysten hallitukseen 40 prosentin sukupuolikiintiötä.

3. Varmistetaan Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen yleissopimuksen toimeenpanosuunnitelman toteutus.

Varataan riittävät resurssit sopimuksen edellyttämiin toimiin ja palveluihin, mm. kattavan turvakotiverkoston ja matalan kynnyksen tukikeskusten perustamiseen. Varmistetaan, että turvakodit ovat esteettömiä. Kohdennetaan väkivallan vastaista työtä myös väkivaltataipumuksia itsessään tunnistaville, kaikki sukupuolet huomioiden. Ehkäistään myös miehiin kohdistuvaa väkivaltaa sen kaikissa muodoissa.

4. Turvataan jokaisen itsemääräämisoikeus uudistamalla lainsäädäntöä.

Muutetaan rikoslain raiskausmääritelmä suostumuksen puutteeseen perustavaksi. Laajennetaan seksuaalisen ahdistelun määritelmää rikoslaisissa kattamaan myös muu ahdistelu kuin koskettelu. Poistetaan sovittelumenettely lähisuhdeväkivaltatapauksista. Kriminalisoidaan pakkoavioliitot ja kielletään kaikki lapsiavioliitot. Kielletään kaikki lasten ei-lääketieteelliset ympärileikkaukset.

Tavoite 2: Kohdellaan kaikkia perhemuotoja yhdenvertaisesti

1. Muutetaan vanhemmuuden kustannukset jaettaviksi kaikkien työnantajien kesken siirtämällä ne suoraan Kelan maksettaviksi.

2. Edistetään vanhempainvapaiden tasaisempaa käyttöä sukupuolten kesken ottamalla käyttöön Vihreiden 6+6+6-malli.

Mallissa vanhemmille kuuluu kuusi kuukautta vanhempainvapaata ja kolmas kuuden kuukauden jakso on vapaasti vanhempien kesken jaettavissa.

3. Huomioidaan entistä paremmin erilaiset perheet.

Poistetaan lainsäädännöstä esteitä tasa-arvoiselle vuorovanhemmudelle. Mahdollistetaan kaksi tasavertaista osoitetta vuorovanhempien lapsille. Parannetaan adoptioperheiden asemaa. Tunnustetaan monivanhempaiset perheet lainsäädännössä ja lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten ja viranhaltijoiden koulutusta monimuotoisten perheiden kohtaamisesta. Parannetaan yksinelävien miesten ja miesparien, sukupuolivähemmistöjen sekä vammaisten perheen perustamisen mahdollisuuksia. Laillistetaan sijaissynnytys sillä edellytyksellä, että sijaissynnyttäjän osallistuminen hoitoon on vapaaehtoista eikä siihen liity taloudellisen edun hankkimista.

4. Korjataan sateenkaarivanhempien vanhemmuuden tunnustaminen.

Luovutaan käytännöistä, joissa vanhempi joutuu adoptoimaan oman lapsensa. Käytännöstä on luovuttava kaikkien vanhempien kohdalla – ei vain klinikalla hedelmöityksessä alkunsa saaneiden lasten tapauksessa.

5. Vahvistetaan seksuaalioikeuksia.

Mahdollistetaan lainsäädännöllä abortin saaminen omalla päätöksellä 18 raskausviikkoon asti. Varmistetaan mahdollisuus hoitoon pääsyyn kohtuullisessa ajassa. Tarjotaan alle 25-vuotiaille nuorille maksuton ehkäisy, joka sisältää kaikki modernit ehkäisyvälineet ja korkeatasoisen seksuaaliväestön. Lasketaan vapaaehtoisen sterilisaation ikäraja 25 vuoteen.

6. Tuetaan kaikenlaista vanhemmuutta.

Varmistetaan, että perheille on saatavilla tukea matalalla kynnyksellä ja ennaltaehkäisevästi. Synnytyksen jälkeen tarjotaan kokonaisvaltaisesti tarvittavia palveluita aina fysioterapiasta ja

gynekologin palveluista keskusteluapuun. Tuetaan isyyttä paremmin neuvoloissa. Helpotetaan työn ja perheen yhteensovittamista niin pikkulapsiperheille kuin senioreiden läheisille helpottamalla osa-aikatyötä ja lisäämällä joustavia työ- ja varhaiskasvatusmahdollisuuksia ja kotiin saatavan tilapäisen lastenhoito- ja kotipalvelun saatavuutta.

Tavoite 3: Tunnistetaan ja tunnustetaan sukupuolten moninaisuus

1. Tehdään translakiin kokonaisvaltainen uudistus, jossa korjataan transihmisiin kohdistuvat ihmisoikeusloukkaukset.

Erotetaan juridinen ja lääketieteellinen sukupuolen korjaus toisistaan. Otetaan juridisen sukupuolen perustaksi henkilön oma ilmoitus ja itsemäärittely. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus, lääketieteelliset ehdot ja vaatimus pysyvistä sukupuoliroolissa elämisestä poistetaan sukupuolen vahvistamisen ehdoista. Mahdollistetaan sukupuolen korjaushoidot myös niille, jotka eivät tunne sopivansa kaksijakoiseen sukupuolimalliin. Poistetaan juridisen sukupuolen vahvistamisen 18 vuoden ikäraja. Parannetaan translusten asemaa. Mahdollistetaan murrosikä lykkäävän blokkerihoidon saatavuus.

2. Lisätään mahdollisuus valita kolmas vaihtoehto juridiseksi sukupuoleksi.

Siirrytään sukupuolineutraaleihin henkilötunnuksiin. Luovutaan nimien jakamisesta naisten ja miesten nimiin.

3. Intersukupuolisten lasten sukelinkirurgia lopetetaan.

Kielletään intersukupuolisten lasten lääketieteellisesti ei-välttämättömät sukelinkirurgiset toimenpiteet. Koulutetaan neuvoloita ja muuta terveydenhuoltoa tunnistamaan ja kohtaamaan intersukupuolisuus paremmin. Mahdollistetaan ettei lapsen sukupuolta tarvitse määrittää väestörekisteriin ennen kuin lapsi voi määrittää oman sukupuolensa.

Tavoite 4: Varmistetaan esteettömyys ja saavutettavuus

1. Kiinnitetään hallinnossa ja päätöksenteossa erityistä huomiota esteettömyyteen.

Varmistetaan esteettömyyden toteutuminen lainsäädännöllä jo suunnitteluvaiheessa. Huomioidaan esteettömien asuntojen tarve uudisrakentamisessa. Vanhoihin rakennuksiin on remontin yhteydessä tehtävä tarvittavat korjaukset esteettömyyden takaamiseksi. Fyysisen esteettömyyden lisäksi huomioidaan myös sosiaalisen esteettömyyden edistäminen yhteiskunnassa.

2. Huolehditaan sähköisten palvelujen ja erilaisten teknisten ratkaisujen esteettömyydestä ja selkokieliisyydestä.

Sähköisten palvelujen tulee olla kaikkien saatavilla. Lisätään esteettömien verkkopalveluiden laatustandardien käyttöönottoa. Sähköisille julkisille palveluille on oltava tarvittaessa myös tarkoituksenmukaisia vaihtoehtoja.

3. Varmistetaan joukkoliikenteen esteettömyys.

Taataan ikäihmisille ja vammaisille riittävästi matkapalveluja sekä ajantasaiset tiedot palvelujen käytöstä. Tarjotaan kaikille pyörätuolilla liikkuville ilmainen julkisten joukkoliikennevälineiden käyttö.

4. Tehdään aktiivista yhteistyötä esteettömyystietoa tuottavien tahojen kanssa.

Uusia ratkaisuja tehtäessä kuullaan jo suunnitteluvaiheessa myös kokemusasiantuntijoita.

Tavoite 5: Maahanmuuttajat löytävät paikkansa tasaveroisina yhteisön jäseninä

1. Moninkertaistetaan pakolaiskiintiö ja luodaan laillisia väyliä tulla maahan.

Lisätään turvallisia ja hallittuja reittejä tulla maahan moninkertaistamalla pakolaiskiintiö, helpottamalla perheen yhdistämistä, työskentelyä ja opiskelua sekä ottamalla käyttöön humanitaarinen viisumi.

2. Korjataan turvapaikkapolitiikan puutteet ja varmistetaan turvapaikanhakijoiden oikeusturva.

Palautetaan asianmukainen ja alkuvaiheeseen painottuva laadukas turvapaikkamenettely sekä oikeusturvatakeet. Panostetaan pakolaisoikeuden erityisosaamiseen. Tunnistetaan tehokkaasti erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, kuten ihmiskaupan uhrin ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin ja uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat. Tehdään kokonaisarvio palasittain kiristyneestä turvapaikkapolitiikasta oikeusturvan näkökulmasta.

3. Taataan jokaisen oikeus perheeseen.

Helpotetaan perheen yhdistämistä poistamalla tulo- ja aikarajat kansainvälistä suojelua saaneilta sekä kohtuullistamalla niitä muille. Puretaan hakemista haittaavia byrokraattisia esteitä ja palautetaan perheenkokoajalle mahdollisuus jättää perheen yhdistämishakemus Suomessa perheensä puolesta. Varmistetaan lasten oikeuksien toteutuminen. Yhtenäistetään perheen yhdistämiskäytänteitä EU-tasolla.

4. Edistetään inklusiota ja ehkäistään segregaatiota eri ryhmien välillä.

Huomioidaan työllisyyspalveluissa maahanmuuttajien erityistarpeet. Helpotetaan kansalaisuuden saamisen kielitaitoedellytystä. Tuetaan erityisesti maahanmuuttajanaisten kotoutumista ja varmistetaan, että jokaisella maahanmuuttajanaisella on todellinen mahdollisuus osallistua kielikoulutukseen ja kotouttavaan koulutukseen.

5. Varmistetaan kaikille laadukas ja pitkäjänteinen kotoutumiskoulutus.

Parannetaan kilpailutuskriteerejä tämän turvaamiseksi. Tehdään kotoutumiskoulutuksesta subjektiivinen oikeus. Jokaisella maahanmuuttajalla on oikeus opiskella suomea tai ruotsia vähintään vuosi. Tuetaan maahanmuuttajien omaehtoista kielen opiskelua esimerkiksi opintoseteleillä.

6. Edistetään maahanmuuttajien työllistymistä ja työperäistä maahanmuuttoa.

Helpotetaan työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien myöntämistä poistamalla tarveharkinta.

7. Ehkäistään paperittomuutta ja taataan paperittomien ihmisoikeudet.

Myönnetään tilapäinen oleskelulupa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille, joita ei pystytä palauttamaan heidän kotimaahansa. Myönnetään muukalaispassi sellaisille paperittomille, joiden työluvan esteenä on puuttuva matkustusasiakirja. Taataan paperittomille välttämätön terveydenhuolto ja toimeentulo sekä hätämajoitus.

Tavoite 6: Parannetaan vähemmistöjen oikeuksia ja huolehditaan ihmisoikeuksien toteutumisesta

1. Uudistetaan kansallinen ihmisoikeustoimintaohjelma kunnianhimoiseksi yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Huomioidaan ohjelmassa Suomen kansainvälisiltä ihmisoikeusvalvontaelimiltä saamat huomautukset ja taataan ohjelman toimeenpanoon riittävät resurssit.

2. Turvataan vammaisten oikeudet.

Taataan vammaisten itsemääräämisoikeus ja mahdollisuus tuettuun päätöksentekoon kaikissa tilanteissa. Luovutaan vammaisten pitkäaikaisesta laitoshoidosta kokonaan ja korvataan se laadukkaalla tehostetulla palveluasumisella, itsenäisen asumisen tuella sekä pienryhmäkodeilla.

3. Ratifioidaan saamelaisten oikeudet turvaava ILO:n alkuperäiskansasopimus.

Saamelaisia koskeva lainsäädäntö on säädettävä YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen mukaiseksi. Saamelaiskäräjien asemaa ja toimintaa on vahvistettava ja oikeus itsemääräämiseen toteutettava.

Saamelaisaluetta koskevat maankäyttöhankkeet on neuvoteltava saamelaisten kanssa tasavertaisesti, turvaten alkuperäiskansojen oikeudet perinteisiin maihin sekä perinteisten elinkeinojen vaatimiin resursseihin. Saamelaisia koskevia kysymyksiä käsiteltäessä on noudatettava vapaaseen ennakkotietoon perustuvan suostumuksen periaatetta (FPIC, free, prior and informed consent).

4. Elvytetään saamen kieliä.

Toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön laatima saamen kielen elvyttämisohjelma saamen kielten elvyttämiseksi viivytyksettä. Turvataan saamenkieliset kulttuuripalvelut ja tiedonvälitys.

5. Toteutetaan uusi romanipoliittinen ohjelma.

Romanipoliittisen ohjelman toteuttamiseen varataan riittävät resurssit.

6. Edistetään ruotsin kielen asemaa.

Ruotsin kieli on luonnollinen ja keskeinen osa suomalaisuutta, ja ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan

7. Edistetään karjalankielisten kielellisiä oikeuksia.

Vahvistetaan karjalankielisten laillista asemaa ja elvytetään karjalan kieltä.

8. Edistetään viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

9. Parannetaan kielivähemmistöjen asemaa mahdollistamalla useamman kuin yhden äidinkielen rekisteröinti väestötietojärjestelmään.

Tuodaan monikielisten perheiden ja yksilöiden todellisuus näkyviin äidinkielen tilastoissa, joiden pohjalta vähemmistökielisten palvelujen kysyntää arvioidaan.

10. Tunnistetaan ihmiskaupan ja parituksen uhrit paremmin.

Selkeytetään lainsäädännössä ihmiskaupan ja parituksen määritelmiä. Luodaan viranomaisille sitova toimintamalli ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen sekä ihmiskaupan ennaltaehkäisyyn. Muutetaan ulkomaalaislakia niin, ettei ihmiskaupan uhreilla ole pelkoa tulla karkotetuksi maasta lain perusteella.

11. Pelastetaan oikeusvaltio.

Toimivassa oikeusvaltiossa perustuslakia ja kansainvälisiä säännöksiä kunnioitetaan sekä ihmisoikeudet, perusoikeudet ja demokratia toteutuvat. Vahvistetaan oikeuslaitoksen sekä yhdenvertaisuus-, lapsiasiain- ja tasa-arvovaltuutetun toimintamahdollisuuksia.

12. Hyvästä kuolemasta ihmisoikeus.

Säädetään saattohoitolaki. Varmistetaan, että laadukasta palliatiivista eli oireenmukaista hoitoa ja saattohoitoa tarjotaan tasa-arvoisesti koko maassa. Mahdollistetaan tarkoin kriteerein oikeus avustettuun kuolemaan parantumattomasti sairaan ja voimakasta kärsimystä kokevan ihmisen vapaaehtoisesta, toistuvasta ja oikeustoimikelpoisesta pyynnöstä.

13. Lisätään rasismi rikoslakiin.

Muutetaan yhdistyslakia niin, että järjestäytynyt rasismi kielletään, ja rikoslakia niin että tällaiseen toimintaan osallistuminen säädetään rangaistavaksi. Selvitetään lainsäädännön mahdollisuudet puuttua vihapuheeseen.

14. Varmistetaan, että valtio kohtelee kaikkia maailmankatsomuksia tasavertaisesti. Uskonnollisia yhteisöjä kohdellaan samoin kuin muitakin kolmannen sektorin toimijoita. Varmistetaan kirkkojen yhteiskunnallisten tehtävien hoito.

Tavoite 7: Edistetään suoraa demokratiaa ja avointa päätöksentekoa

1. Lisätään kansalaisten suoria vaikuttamismahdollisuuksia.

Edistetään neuvoa antavia kansanäänestyksiä esimerkiksi kunnissa. Lisätään osallistavaa demokratiaa, asukasdemokratiaa ja asiakasdemokratiaa. Taataan kansalaisyhteiskunnan toimijoiden resurssit. Otetaan käyttöön kansalaiskysymys, joka vastaa kansanedustajan tekemää kirjallista kysymystä. Allekirjoittajien vaadittava määrä tulee tasapainottaa järjestelmän käyttökelpoisuuden ja kuormittavuuden välillä.

2. Aktivoidaan nuoriso mukaan päätöksentekoon.

Lisätään koulujen demokratiakasvatusta ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen opetusta ja varmistetaan oppilas- ja opiskelijakuntatoiminnan resurssit. Nuorten kuulemisvelvoitetta päätöksenteossa vahvistetaan. Lasketaan äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden ikäraja kaikissa vaaleissa sekä kansalaisaloitteen ikäraja 16 vuoteen.

3. Lisätään päätöksenteon avoimuutta.

Luodaan Suomeen julkinen lobbausrekisteri, joka koskee kaikkia kansanedustajia, ministereitä ja tasavallan presidenttiä. Lisätään eduskunnan valiokuntien avoimia, verkkoon lähetettäviä asiantuntijakuulemisia. Lisätään avoimuutta kunnan lautakuntien ja kunnanhallitusten kokouksissa. Avataan valmisteltavat asiat vireilletulostaan saakka avoimesti ihmisten seurattaviksi. Suojellaan väärinkäytösten esiintuojat julkisen sektorin omistamissa yhtiöissä.

4. Lisätään valtiontaloutta koskevan päätöksenteon avoimuutta.

Kehysriihien valmistelun yhteydessä kuullaan kansalaisyhteiskunnan edustajia sekä asiantuntijoita ja julkaistaan valmisteluasiakirjat.

5. Kaikissa edustuksellisissa vaaleissa parannetaan suhteellisuuden toteutumista.

Esimerkiksi eduskuntavaaleissa huolehditaan siitä, että vaalipiirit ovat väestöpohjaltaan riittävän suuria ja että valittavien henkilöiden lukumäärä pidetään riittävänä.

Tavoite 8: Tehdään Suomesta maailman älykkäin ja avoimin yhteiskunta

1. Yksityisyyden suojan tasosta huolehditaan.

Massavalvontaa ei sallita. Julkisen sektorin käsitellessä henkilötietoja sähköisesti tulee henkilön lähtökohtaisesti saada aina tieto käsittelystä. Ei oteta käyttöön verkkoäänestystä.

2. Laajennetaan julkisuuslain soveltamisalaa.

Ulotetaan julkisuuslaki koskemaan julkisen sektorin omistamia tai määräysvallassa olevia oikeushenkilöitä. Valmistelun pohjaksi otetaan Ruotsin julkisuuslaki ja siitä saadut kokemukset. Tietosuojavaltuutetulle annetaan lisätehtävä neuvota julkisuuslain soveltamista.

3. Lisätään avoimia rajapintoja, avointa lähdekoodia ja avointa dataa.

Julkisten tietojärjestelmien tulee tarjota avoimet rajapinnat. Julkisella rahoituksella teetetyt ohjelmistot tulee julkaista avoimella lähdekoodilla. Verovaroin tuotetut tilastotiedot, tutkimukset ja muut teokset avataan vapaaseen käyttöön avoimella lisenssillä.

4. Edistetään etätyötä ja -osallistumista.

Julkisella sektorilla lisätään etätyötä poliittisin päätöksin ja koulutetaan etätyövälineiden käyttöön. Yksityisellä sektorilla parannetaan tietoutta etätyön mahdollisuuksista ja hyödyistä. Otetaan käyttöön etäosallistuminen ja -äänestäminen luottamuselimissä sekä mennään kohti paperittomuutta.

5. Varmistetaan digitaalisesti säilytetyn informaation säilyvyys ja luotettavuus.

Huolehditään siitä, että Suomella on oikeaksi varmennettua digitaalista historiaa vielä sadankin vuoden päästä.

Solidaarinen EU, kestävämpi globaalipolitiikka ja turvallisempi maailma

Vihreässä visiossa EU on yhä vahvempi, arvoihin pohjautuva liitto Euroopan ihmisten ja valtioiden välillä. EU takaa perusoikeudet kaikille täällä oleskeleville ja torjuu epäoikeudenmukaisuutta niin rajojensa sisällä kuin niiden ulkopuolellakin. Globaaleissa pöydissä EU on aktiivinen toimija, joka toimii ilmastonmuutoksen torjunnan, luonnonsuojelun, rauhan ja ihmisoikeuksien edistämisen eturintamassa. Unionin jäseneksi ovat tervetulleita kaikki maat, jotka täyttävät jäsenyyskriteerit ja ovat valmiita sitoutumaan niihin.

Vihreiden Suomi on aktiivinen toimija EU:n ytimessä. Vihreät haluavat uudistaa euroaluetta ennakkoluulottomasti ja kaikkia esitettyjä ehdotuksia vakaasti harkiten. Euron valuviat on korjattava siten, että euroalueella kyetään paremmin ennaltaehkäisemään finanssi- ja pankkikriisejä ja niiden aiheuttamaa inhimillistä kärsimystä.

Suomen kaiken toiminnan on lähdettävä Agenda 2030 -toimintaohjelman ja kestävä kehityksen tavoitteiden edistämisestä. Kehityspolitiikassa köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen, ihmisoikeusperustaisuuden sekä kehittyvien maiden kansalaisten omien lähtökohtien on oltava painopisteitä. Talouspolitiikan niin Suomessa kuin EU:ssa tulee perustua ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnille ja sen kansanvaltaista kontrollia on vahvistettava. Veronkierron, harmaan talouden ja aggressiivisen verosuunnittelun vastaisen taistelun tulee olla talouspolitiikan keskiössä.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka nojaa omaan puolustuskykyyn, yhteistyöhön Ruotsin kanssa ja länsimaisiin yhteistyörakenteisiin. Naisten ja nuorten osallistumista rauhan ja turvallisuuden rakentamiseen tulee tukea.

Tavoite 1: Turvataan ihmisoikeudet ja toteutetaan kunnianhimoista ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa kaikkialla EU:ssa

1. Euroopan unioni vaatii jäsenvaltioiltaan EU:n perussopimuksen sekä sen sisältämien demokratia- ja ihmisoikeusperiaatteiden noudattamista tarvittaessa sanktioin.

2. Pidetään kiinni unionin asukkaiden oikeudesta yksityisyydensuojaan.

Varmistetaan, ettei unionin alueelle luoda lainsäädäntöä eikä järjestelmiä, jotka mahdollistavat kansalaisten laajan seurannan esimerkiksi tietoverkoissa. Korostetaan yksityisyydensuojaa myös esimerkiksi Yhdysvaltain kanssa tehtävissä sopimuksissa.

3. Panostetaan inhimilliseen, pitkäjänteiseen ja tulokselliseen muuttoliikkeen hallintaan.

Turvataan paperittomien asema ja oikeudet unionin alueella. Huomioidaan turvapaikanhakijoiden perhe- ja muut suhteet päätöksenteossa ja annetaan heille oikeus vaihtaa maata. Edistetään EU-tasoista inhimillisyyteen perustuvaa yhteisvastuuta muuttoliikekysymyksissä.

4. Suomi on aktiivisesti mukana rakentamassa Euroopan sosiaalista ulottuvuutta pohjoismaisen hyvinvointivaltion periaatteiden mukaisesti.

Luodaan EU:n laajuiset perusturvan ja työelämän sääntelyn vähimmäisstandardit, ensimmäisenä askeleena kunkin maan mediaanituloon sidottu yhtenäinen eurooppalainen vähimmäistoimeentulo. Tuetaan tasa-arvoa jakamalla vanhempainvapaat tasaisemmin ja ulottamalla maksuton tai edullinen varhaiskasvatus kaikkiin jäsenmaihiin.

5. Tuetaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista kaikkien Suomen ja EU:n politiikan alojen johdonmukaisella toteutuksella.

Agenda 2030:n ja Pariisin sopimuksen toimeenpanon pitää näkyä kaikilla politiikan aloilla, lainsäädännössä ja rahoituskehityksessä.

6. Arvioidaan kaiken EU-politiikan ilmastovaikutukset ja päivitetään Pariisin sopimuksen mukaiset päästötavoitteet kaikille politiikan sektoreille.

Erityisen tarkastelun alle otetaan maankäyttö, maatalous, metsien hakkuut, energiatehokkuus, liikenne, rakentaminen, lämmitys ja polttoaineet. Tuontitavaraalle asetetaan ilmastotullit.

7. Nostetaan EU:n liikennepolitiikan kärkeen päästötön ja älykäs tulevaisuuden liikennejärjestelmä.

Tuetaan rahoituksella ja lainsäädännöllä julkisen liikenteen ja pyöräilyn kehittämistä sekä siirtymistä älykkäisiin liikennejärjestelmiin ja ilmastoystävällisempään liikenteeseen. Toteutetaan Rail Baltica ja Suomenlahden alittava rautatietunneli. Korvataan nopeilla julkisilla raideyhteyksillä mahdollisimman paljon lentoliikennettä kaikkialla Euroopassa.

8. Vahvistetaan EU:n ympäristöpolitiikan toteutusta ja valvontaa.

Valtuutetaan Euroopan ympäristökeskus valvomaan unionin ympäristölainsäädännön toteutumista esimerkiksi tuotestandardien ja teollisuuslaitosten päästönormien noudattamisen pistokoemaisilla tarkastuksilla. Varmistetaan unionin tasolla Århusin sopimuksen mukainen ympäristöjärjestöjen oikeus viedä EU-päätösten lainmukaisuus EU:n tuomioistuimen tarkastettavaksi. Edistetään komission kestävän kasvun rahoitusta koskevan toimintasuunnitelman täysimittaista toimeenpanoa.

Tavoite 2: Lisätään EU:n kansanvaltaisuutta ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä

1. Demokratisoidaan EU-instituutioita.

Kasvatetaan suorilla vaaleilla valittavan parlamentin valtaa. Parlamentin oikeutta tehdä lakialoitteita lisätään sekä laajennetaan sen budjettivaltaa. Annetaan parlamentille verolainsäädännössä vastaava yhteispäättäjän asema kuin muussa EU-lainsäädännössä. Siirrytään neuvostossa määräenemmistö päätöksentekoon. Valitaan jäsenmaiden ehdokkaat komissioon demokraattisesti ja esitetään komissaariksi aina kahta eri sukupuolta olevaa ehdokasta. Edistetään Euroopan parlamentin näkyvyyttä kansallisesti.

2. Luodaan komissiolle ja Euroopan parlamentille taloudelliset keinot edistää eurooppalaisen tason politiikkaa.

Kasvatetaan maltillisesti unionin omia tuloja ja talousarviota jäsenmaiden maksuosuuksia kasvattamalla sekä esimerkiksi ilmailun hiilidioksidiveron, lentokenttäveron, muoviveron ja muiden vastaavien ylikansallisten tulolähteiden avulla. Siirretään rahoitusta maataloustuista sosiaalisen Euroopan rakentamiseen, tutkimus- ja innovaatiotoimintaan ja turvallisuuden lisäämiseen.

3. Varmistetaan, että päätöksenteon valmistelu tapahtuu kaikilla tasoilla avoimesti ja kansalaisia osallistavasti.

Tuetaan kansalaisten kuulemisprosesseja ja osallistutaan niihin. Laajennetaan EU:n lobbausrekisteriä niin, että se koskee kaikkia toimielimiä ja kaikkialla tapahtuvaa lobbausta. Puolustetaan riippumatonta mediaa ja puututaan disinformaatioon Euroopan laajuisesti. Tunnistetaan informaatiovaikuttaminen ja rajoitetaan sen aiheuttamia vaikutuksia. Lisätään avoimuutta EU:n ministerineuvoston kokouksissa. Säädetään hallintolaki varmistamaan hyvän hallinnon ja erityisesti asiakirjajulkisuuden periaatteiden toteutuminen EU:n instituutioissa.

Tavoite 3: Parannetaan kehitysyhteistyön laatua, avoimuutta ja vaikuttavuutta

1. Suomi ja kaikki Euroopan maat täyttävät sitoumuksensa käyttää vähintään 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan kehitysyhteistyöhön.

Laaditaan vahva kehitysyhteistyölaki, jossa luodaan suunnitelma ja aikataulu tavoitteeseen pääsemiseksi vuoteen 2030 mennessä. Vähintään 0,2 prosentin bruttokansantulo-osuus ohjataan vähiten kehittyneille maille. Kehitysyhteistyövarojen käyttämiselle kotimaan pakolaiskuluihin asetetaan prosentuaalinen katto.

2. Suomen kehityspolitiikka on aidosti ihmisoikeusperusteista.

Seksuaali- ja lisääntymiserveytyteen sekä naisten, lasten, nuorten, vammaisten ihmisten, alkuperäiskansojen ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksiin kohdennetaan riittävästi resursseja. Sukupuolten tasa-arvon läpileikkaavuus on keskeistä kaikessa Suomen kehityspoliittisessa toiminnassa.

3. Suomi tukee johdonmukaisesti monenkeskistä kehitysyhteistyötä ja kansalaisyhteiskunnan moninaisuutta.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen on Suomen kehitysyhteistyön keskeisiä tavoitteita. Kansalaisjärjestöjen sekä tehokkaiksi ja tulokselliseksi todettujen YK-järjestöjen kehitysyhteistyön rahoitusta nostetaan ja mahdollistetaan monimuotoisen kansalaisyhteiskunnan työ kehityskysymysten parissa myös Suomessa.

4. Kehitysyhteistyövaroin tuettavat yritykset veloitetaan noudattamaan parhaita mahdollisia verovastuullisuuden ja avoimuuden kriteereitä sekä edistämään Suomen kehityspolitiikan tavoitteita.

5. Suomi kantaa oman oikeudenmukaisen osuutensa kehittyvien maiden ilmastotoimien tukemisesta.

Ilmastorahoituksen osuuden lisääminen ei saa vähentää muita kehitysyhteistyövaroja. Päästöhuutokauppatulot osoitetaan jatkossa kehitys- ja ilmastorahoitukseen. Suomi edistää ilmastopakolaisuuden tunnistamista kansainvälisissä sopimuksissa.

6. Suomen kehityspolitiikka on avointa, tuloksellista, ja vastuullista.

Kannatamme kehitystulosten raportointia kansainvälisesti hyväksytyjen avoimien standardien mukaisesti. Edistämme ihmioikeusperustaista tulosperustaisuutta, täten varmistaen että heikoimmassa asemassa olevat pääsevät osallisiksi Suomen kehityspolitiikan tuloksista. Varmistetaan että Suomen ulko- ja kauppapolitiikka johdonmukaisesti tukee kehityspolitiikan tavoitteita.

Tavoite 4: Toteutetaan vastuullista raha- ja talouspolitiikkaa

1. Pankkiunionin ja pääomamarkkinaunionin kehittämistä ja toimeenpanoa jatketaan.

Pankkivalvonnan tehtäviin tulee kuulua euroalueella pankkien luottokelpoisuuden ja turvallisuuden valvonta, kuluttajasuoja ja kaatuvien pankkien jälkihoito. Pääomamarkkinoiden käytäntöjä yhtenäistetään ja läpinäkyvyyttä ja tilivelvollisuutta lisätään. Luodaan yhteinen talletussuojajärjestelmä.

2. Euroopan vakausmekanismin pohjalta kehitetään Euroopan valuuttarahasto.

Rahaston tehtävänä on myöntää hätälainoja jäsenmaille. Mekanismin tulee olla pysyvä, avoimiin kriteereihin perustuva ja selkein ehdoin rajattu. Kriisimaiden rahoituksen tulee olla väliaikaista ja sen ehtona tulee olla sitoutuminen sovittuun taloudenpitoon, hyvään hallintoon, korruption vastaisiin toimiin ja perusoikeuksien noudattamiseen.

3. Valuuttarahaston rinnalle luodaan mekanismi valtioiden hallittuun velkajärjestelyyn.

Velkajärjestely vahvistaisi sijoittajavastuuta ja loisi jäsenmaille kannustimen toteuttaa yhdessä päätettyjä finanssipoliittisia sääntöjä.

4. Euromaiden finanssipolitiikan koordinaatiota vahvistetaan ja toteutetaan EU:ssa aktiivista suhdanteita tasaavaa politiikkaa.

Finanssipolitiikan sääntöjä kehitetään siten, että niiden puitteissa voidaan paremmin huomioida suhdannevaihteluiden aiheuttamat tarpeet valtion menoissa. Huomioidaan nykyistä paremmin suurten ylijäämien vaikutukset liiallisten alijäämien lisäksi. Rakennetaan yhteinen työttömyysvakuutusjärjestelmä tavalla, joka tasoittaa suhdanteita mutta ei kannusta valtiota kasvattamaan menojaan.

5. Pankkien kriisinhallintamekanismin käyttöön otton yhteydessä varmistetaan, että myös yksityinen sektori kantaa vastuunsa rahoitusmarkkinoiden ongelmatilanteissa.

Pankit keräävät riskinoton tuottamat voitot, ja silloin niiden on kannettava päävastuu myös riskinoton aiheuttamista ongelmista. Julkisen sektorin ei pidä automaattisesti pelastaa esimerkiksi sellaisia toimijoita, joiden kaatuminen ei uhkaa markkinoita vakavasti. Pankkien omaa vastuuta ongelmatilanteiden ratkaisussa on vahvistettava edelleen.

6. Kitketään aggressiivinen verosuunnittelu.

Kansainvälisten yritysten omistusjärjestelyiden ja rahavirtojen läpinäkyvyyttä lisätään maakohtaisen talousraportoinnin avulla. Kehitetään maiden välistä automaattista verotietojen vaihtoa entisestään. Toimeenpannaan kunnianhimoisesti EU:n veronkiertodirektiivi ja sen sisältämä korkovähennyksiä koskeva sääntely. Hankintadirektiiviin säädetään velvoite käyttää kilpailutuskriteerinä tilinpidon läpinäkyvyyttä ja olla käyttämättä veroparatiiseja hyödyntäviä yrityksiä. Aggressiiviseen verosuunnitteluun puututaan EU:n ja kansainvälisen tason toimilla. Säädetään EU:n laajuinen yritys vastuulaki.

7. Sovitaan EU-maiden yhteisestä yhteisöverokannan minimitasosta sekä yhteisöveropohjasta epäterveen verokilpailun ehkäisemiseksi.

Muutetaan EU:n päätöksentekojärjestelmää siten, että normaalissa lainsäädäntöjärjestyksessä voidaan säätää vähimmäistasoja sellaisille yritys-, pääoma- ja ympäristöveroille, joiden tuotto menee kansallisen budjetin katteeksi. Säädetään yhtenäiset yhteisöveropohjan laskentaperusteet.

8. Otetaan käyttöön rahoitussektoriin kohdistuvia veroja.

Suomi kannattaa rahoitussektorille esitettyä, finanssijärjestelmää vakauttavaa rahoitusmarkkinaveroa ja toimii aktiivisesti sen edistämiseksi. Ennen kuin globaali rahoitusmarkkinaveron saadaan voimaan, voidaan vero toteuttaa myös pienemmän maaryhmän laajuisesti.

Tavoite 5: Edistetään globaalien toimielinten demokratisoitumista

1. Suomi edistää osana Euroopan unionia demokratian toteutumista kansainvälisessä päätöksenteossa.

YK:n hallintoa ja organisaatiota uudistetaan ja sen työn vaikuttavuutta vahvistetaan. Kehittyvien maiden, alkuperäiskansojen ja kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksia kansainvälisten organisaatioiden toiminnassa parannetaan.

2. Suomi edistää YK:n uudistamista tukemalla Maailman ympäristöjärjestön perustamista, johon nykyinen YK:n ympäristöohjelma sulautetaan. Edistetään YK:n nuorisjärjestön perustamista, joka vastaisi nuorisoasioiden koordinoinnista YK:ssa.

3. Suomi tukee YK:n turvallisuusneuvoston rohkeaa uudistamista.

Turvallisuusneuvostoreformissa tarkastellaan pysyvien jäsenmaiden määrää, veto-oikeutta sekä kiertävän turvallisuusneuvostopaikan myöntämistä pysyvästi sekä Afrikan että latinalaisen Amerikan maille.

4. Edistetään YK:n alaisten veroneuvottelujen aloittamista vuosittaisten ilmastoneuvottelujen tapaan.

Verovälttelyn kitkeminen ja verojärjestelmän uudistaminen ovat globaali haaste. Sen ratkaiseminen edellyttää foorumia, johon kaikilla mailla on tasavertainen mahdollisuus osallistua.

Tavoite 6: Edistetään reilua kauppapolitiikkaa

1. Ajetaan EU:n tuleviin kauppaja- ja investointisopimuksiin sitovia kestävän kehityksen standardeja sekä ihmisoikeussuojaa.

Ympäristönsuojelua, työoloja ja sosiaalisia oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä ei saa rajoittaa investointisuojalausekkein. Kauppaja- ja investointisopimuksiin ei tule hyväksyä investointisuojalausekkeitä, jotka antavat ulkomaiselle sijoittajalle oikeuden sivuuttaa riitojen ratkaisussa kotimaiset oikeusasteet.

2. Jatketaan YK:n liike-elämää ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden toimeenpanoa asettamalla yritysten ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite ja yritysvastuuraportointi sitoviksi säännöiksi.

Suomi edistää tavoitetta myös kansainvälisesti ja tukee sitovan kansainvälisen sopimuksen aikaansaamista. Valmistellaan yritysvastuulaki.

3. Kehittyvien maiden kilpailukykyä ei heikennetä tuotteiden tuontirajoituksilla.

Tuontirajoituksia ja tulleja voidaan kuitenkin käyttää epäeettisesti ja epäekologisesti tuotettuja tuotteita kohtaan.

4. EU:n jäsenmaat mitätöivät Kansainvälisen valuuttarahaston määritelmän mukaisten HIPC-maiden (heavily indebted poor countries) ulkomaanvelat kestäväälle tasolle.

5. Maataloustukien määrää sekä erityisesti vientitukia vähennetään hallitusti.

Teollisuusmaiden tuettu maatalous tekee kolmansien maiden heikossa asemassa olevasta ruuantuotannosta yhä huonommin kannattavaa. Maataloustukia tulisi suunnata enemmän kestävään tuotantoon ja ekosysteemipalveluihin.

Tavoite 7: Päivitetään turvallisuus- ja puolustuspolitiikka vastaamaan tämän päivän uhkiin ja turvaamaan yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja

1. Suomen turvallisuuspolitiikassa varaudutaan uudenlaisiin uhkiin.

Varaudutaan ilmastonmuutoksen, luonnonkatastrofien, eriarvoisuuden kasvun, hybridi-vaikuttamisen ja muiden niiden kaltaisten, ei-sotilaallisten uhkien mahdollisuuteen. Lisätään kansalaisten medialukutaitoa ja tuetaan eurooppalaisen hybridiosaamiskeskuksen toimintaa. Turvataan Suomen huoltovarmuutta kaikissa olosuhteissa.

2. Parannetaan sisäistä turvallisuutta ehkäisemällä syrjäytymistä.

Terrorismin ja radikaalien ääri liikkeiden pesiytyminen Suomeen torjutaan tehokkaalla viranomaisyhteistyöllä, ehkäisemällä syrjäytymistä ja suuntaamalla poliisin ja muiden viranomaisten resursseja ennaltaehkäisevään työhön. Vihapuheeseen puututaan. Poliisien määrää ei vähennetä, ja erilaisista etnisistä ja uskonnollisista taustoista tulevien poliisien määrää lisätään.

3. Vahvistetaan kykyä kyberuhkien torjuntaan.

Rakennetaan kyberuhkatiedon jakelujärjestelmä ja muodostetaan toimialakohtaiset vasteryhmät torjumaan kyberhyökkäyksiä. Kasvatetaan kansalaisten kyberosaamista peruskouluista alkaen ja lisätään alan tutkimus- ja kehitysrahoitusta. Varmistetaan puolueiden kyky puolustautua kyberhyökkäyksiltä toteuttamalla kaikissa eduskuntapuolueissa tietoturva-auditointi eduskuntakausittain.

4. Suomi toteuttaa feminististä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Suomi edistää aktiivisesti YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien ”Naiset, rauha ja turvallisuus” sekä ”Nuoret, rauha ja turvallisuus” toimeenpanoa osana Suomen ja EU:n kriisinhallintaa. Rauhanvälityksen, kriisinhallinnan ja humanitaarisen avun resurssit turvataan.

5. Uudistetaan asevelvollisuus sukupuolia tasa-arvoisesti kohtelevalla tavalla.

Ensimmäisenä askeleena ulotetaan kutsunnat koskemaan koko ikäluokkaa. Pitkän aikavälin tavoitteena on vapaaehtoinen asepalvelus, johon voidaan kulkea valikoivan asevelvollisuuden kautta. Riittävästä puolustuskyvystä ja valmiudesta huolehditaan kaikissa tilanteissa. Tasa-arvoa ja moninaisuuden huomioimista armeijassa parannetaan määrätietoisesti. Omantunnon syistä aseista kieltäytyvää ei tule rangaista.

6. Tiivistetään Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyötä.

Suomen ja Ruotsin syvämpi yhteistyö lisää koko Itämeren alueen vakautta. Puretaan yhteistyön syventämisen lainsäädännöllisiä esteitä. Edistetään Suomen ja Ruotsin välisen, yhteiset turvatakuut sisältävän puolustusyhteistyösopimuksen solmimista.

7. Edistetään Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustusyhteistyön syventämistä.

Edistetään pysyvän rakenteellisen puolustusyhteistyön syventämistä EU:ssa. Yhteistyön pitkän tähtäimen tavoitteena tulee olla säästöt kansallisessa puolustusbudjetissa.

8. Suomi allekirjoittaa YK:n ydinasekieltosopimuksen.

Suomi edistää myös kansainvälisen autonomiset asejärjestelmät kieltävän sopimuksen aikaansaamista.

9. Tiukennetaan Suomen asevientilinjaa.

Suomi pidättäytyy asekaupoista sellaisten maiden kanssa, jotka rikkovat kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia tai asekauppasopimuksia tai joiden humanitaarinen ja ihmisoikeustilanne on heikko.

10. Vihreät ei näe NATO-jäsenyyttä ajankohtaisena, mutta turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttumista on jatkuvasti seurattava.